

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA FINANCÍ A ÚČETNICTVÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rok obhajoby: 2010

Jméno autora: Bc. Klára Jakubcová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA FINANCÍ A ÚČETNICTVÍ

Katedra finančního účetnictví a auditingu

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

REZERVY V ÚČETNICTVÍ

PODNIKATELŮ

Autor diplomové práce: Bc. Klára Jakubcová

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Marie Míková, CSc.

Rok obhajoby: 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma: „Rezervy v účetnictví podnikatelů“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

V..... dne.....

.....

podpis

Poděkování

No tomto místě bych ráda poděkovala doc. Ing. Marii Míkové, CSc. za poskytnutí cenných rad a připomínek a za ochotu a čas, který mi věnovala.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou rezerv. Její podstatná část je věnována oblasti zjevných rezerv. V první kapitole je uvedeno obecné vymezení rezerv spolu s několika všeobecně uznávanými zásadami, které tvorbu rezerv nejvíce ovlivňují. Práce dále přibližuje úpravu rezerv podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví a podle české legislativy – podle účetních předpisů i podle jiných zákonů upravujících tvorbu rezerv. Mezinárodní úprava rezerv je v práci následně porovnána s českým přístupem k rezervám. Vzhledem k připravované novelizaci úpravy rezerv v rámci IFRS je část práce zaměřená i na podstatné navrhované změny. V poslední kapitole je řešena problematika rezerv tichých. Je zde uveden životní cyklus, význam a příklady tichých rezerv v praxi.

Obsah

Úvod.....	1
1. Obecné vymezení rezerv	3
1.1 Rezervy zjevné.....	3
1.1.1 Účetní zásady vztahující se k rezervám	5
1.1.2 Zařazení rezerv.....	7
1.1.3 Tvorba, čerpání a rozpouštění rezerv.....	8
1.1.4 Oceňování rezerv.....	10
1.1.5 Zveřejnění informací o rezervách.....	11
1.1.6 Vztah k některým dalším položkám účetnictví	11
1.2 Rezervy tiché.....	13
2. Rezervy podle IAS/IFRS	14
2.1 Uznání a vykazování rezerv	15
2.2 Oceňování rezerv a náhrada výdajů	16
2.3 Použití rezerv a zveřejňování informací	20
2.4 Druhy rezerv	21
2.5 Vývoj IAS 37 a jeho budoucnost	24
2.5.1 Exposure Draft 2005	25
2.5.2 Exposure Draft 2010	28
2.2.3 Working Draft.....	30
3. Rezervy podle české legislativy.....	35
3.1 Zákonné rezervy.....	36
3.1.1 Rezerva na opravu hmotného majetku.....	38
3.1.2 Rezerva na pěstební činnost	40
3.1.3 Rezerva na odbahnění rybníka	41
3.1.4 Rezerva na sanaci pozemků dotčených těžbou	41
3.1.5 Rezerva na vypořádání důlních škod.....	42

3.1.6 Rezerva na sanaci a rekultivaci skládek.....	42
3.1.7 Rezerva na zajištění vyřazování jaderného zařízení z provozu	43
3.2 Ostatní rezervy – rezervy podle zákona o účetnictví	43
4. Srovnání rezerv podle IAS/IFRS a české účetní legislativy	46
4.1 Obecná úprava rezerv.....	46
4.2 Rozdíly v druzích rezerv	48
4.2.1 Rezerva na opravy hmotného majetku.....	49
4.2.2 Rezerva zahrnutá do ocenění aktiv.....	52
5. Tiché rezervy.....	54
5.1 Vznik tichých rezerv	55
5.2 Udržení tichých rezerv	56
5.3 Zánik tichých rezerv.....	56
5.4 Význam a důsledky tichých rezerv	57
5.5 Příklady tichých rezerv v praxi	58
5.5.1 Tiché rezervy na straně aktiv.....	58
5.5.2 Tiché rezervy na straně pasiv	62
Závěr.....	64
Seznam použité literatury	66
Příloha	70

Úvod

V podvědomí veřejnosti je pojem rezerva spojen s penězi, které jsou drženy v zásobě pro případ různých nečekaných výdajů v budoucnosti. Lidé si vytváří rezervy tím, že si podle vlastního uvážení schovávají část svých výdělků na horší časy. Rezervy pro zajištění své budoucnosti vytváří i podnikatelské jednotky. Na rozdíl od laické veřejnosti vytváří rezervy účetně, jejich tvorba však nemusí být vždy doprovázena uložením peněžní prostředků zvláště od ostatních podnikových financí. V řadě případů naopak mohou účetní jednotky peněžní prostředky vážící se k vytvořené rezervě využívat jiným způsobem. Je však vždy nutné, aby v okamžiku potřeby byly peněžní prostředky účetní jednotce k dispozici. Další odlišností rezerv tvořených u podnikatelských subjektů jsou přesně stanovená pravidla tvorby, jež mohou být dána účetními standardy, právními předpisy či vnitropodnikovými směrnici.

Účelem rezerv je pomáhat účetním jednotkám, při jejich působení v podmínkách rizika a nejistoty, k dosahování jejich hlavních zájmů, ke kterým se řadí především dlouhodobá existence a dosahování přiměřené rentability kapitálu, ale také vytváření zdrojů nezbytných k vyrovnávání nerovnováh, které jsou způsobeny právě různými riziky.

Rezervy proto patří ve finančním účetnictví a potažmo i ve finančním řízení k velmi důležitým oblastem, v řadě ohledů je však tato oblast poměrně problematická. Rezervy zjevné jsou projevem všeobecně uznávané zásady opatrnosti, která účetním jednotkám ukládá promítat do výsledku hospodaření pouze realizované zisky a všechny, tedy i nerealizované, ztráty. Někdy však přílišná opatrnost vede k vytváření tichých rezerv.

Rezervy zjevné jsou v podstatě současným uznáním budoucího závazku, který je co do nejistoty ohledně jeho výše a období, kdy bude vypořádán, specifický. Jejich tvorba by v žádném případě neměla být ponechána pouze na rozhodnutí účetní jednotky, neboť by tak jednotlivé podniky získali nástroj k upravování výše vykazovaného výsledku hospodaření podle svých potřeb a tím potažmo i k ovlivňování pohledu externích uživatelů účetních informací na jejich finanční situaci.

Tvorbou rezerv dochází ke snížení výsledku hospodaření, o jehož použití bude po zdanění rozhodováno akcionáři či společníky. S nižším ziskem jsou spojeny nižší dividendy či podíly na zisku. Management společnosti se tak tvorbou rezerv zavazuje akcionářům či společníkům, že zadržené hodnoty použije na definované účely a rizika. Rezervy se v tomto smyslu stávají závazkem managementu vůči akcionářům či společníkům.

V České republice je oblast rezerv upravena zákonem o účetnictví a jeho prováděcími předpisy. Ve srovnání s celosvětově uznávanými Mezinárodními standardy účetního výkaznictví (IFRS – International Financial Reporting Standards) však naše úprava obsahuje řadu nedostatků. V IFRS jsou rezervy v současnosti upraveny standardem IAS 37 – Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky. Více než 5 let se však pracuje na jeho nové podobě, z čehož je možné usoudit důležitost úpravy rezerv. Je nutné co nejpřesněji stanovit pravidla pro vykazování rezerv (resp. nefinančních závazků) a to zejména kritéria pro jejich uznávání, oceňování a zveřejňování informací v příloze k účetní závěrce.

Jakoukoli úpravu naopak postrádají tiché rezervy, které v podstatě představují zdroj samofinancování podnikových aktivit, případně i zdroj pro dosahování stability hospodaření. Jejich tvorba dále umožňuje účetní jednotce částečně upravovat vykazované údaje žádoucím směrem a tím zkreslovat účetní výkazy, což opět ovlivňuje pohled externích uživatelů účetních výkazů na situaci účetní jednotky. Toto zkreslení může danému podniku dopomoci ke snazšímu získávání cizích zdrojů, ke stabilizaci výše dividend či k dosažení takového kursu akcií, který vyhovuje záměrům vedení společnosti.

Diplomová práce bude zaměřena na podnikatele, proto se v části týkající se účetnictví podle českých účetních předpisů nezabývám bankovními rezervami, rezervami v pojišťovnictví a jinými rezervami specifickými pouze pro užší okruh účtujících jednotek.

V první kapitole se pokusím obecně vymezit rezervy a zároveň upozornit na některé problémy s nimi spojené. Zaměřím se především na jejich tvorbu a oceňování a dále i na zveřejňování informací týkajících se rezerv v příloze k účetní závěrce. Zmíním zde také účetní zásady, jež tvorbu rezerv nejvíce ovlivňují. Uvedu rovněž i účetní položky, které se k rezervám nějakým způsobem vztahují. Druhou kapitolu věnuji úpravě rezerv podle IAS/IFRS, v níž popíši pravidla pro jejich uznání, oceňování a použití. Vzhledem k připravované novelizaci úpravy rezerv v rámci IFRS se zmíním i o navrhovaných změnách. Ve 3. kapitole přiblížím přístup české legislativy k rezervám a uvedu jednotlivé druhy zákonných a ostatních rezerv. Ve čtvrté kapitole obě regulace rezerv porovnám a rozeberu zde největší rozdíly mezi oběma úpravami. Poslední kapitola pojedná o tichých rezervách a jejich významu v podniku. Popíši vznik, udržování a zánik tichých rezerv a zmíním zde některé příklady jejich využití v podnikové praxi.

1. Obecné vymezení rezerv

Pokud chceme vymezit rezervy pomocí definice, musíme nahlédnout do Mezinárodních standardů účetního výkaznictví, neboť v českých účetních předpisech definici rezerv nenalezneme. Podle současných IFRS jsou rezervy definovány jako závazky vyznačující se nejistým časovým rozvrhem nebo nejistou výší budoucích výdajů nutných k jejich vypořádání, příp. obojím. V budoucnu se však pojem rezerva i jeho definice z IFRS vytratí a bude spadat pod označení závazek.

Tato definice pokrývá rezervy vykazované (zjevné) – tedy ty, jejichž výši nalezneme v rozvaze podniku. Informace o jejich tvorbě jsou uvedeny v příloze k účetní závěrce. V účetnictví se však můžeme setkat s dvěma typy rezerv. Druhým typem jsou rezervy tiché. Jak již název napovídá, tyto rezervy v rozvaze uvedeny nejsou. O části z nich se může objevit zmínka v příloze (poznámkám) k účetní závěrce, ale o zbytku má informace pouze management společnosti. Jelikož důvody a způsoby tvorby obou typů rezerv jsou značně odlišné, nelze obecně shrnout veškeré rezervy objevující se v souvislosti s účetnictvím pod jednu definici.

1.1 Rezervy zjevné

Rezervy zjevné¹ (provisions) je možné charakterizovat jako část nevykázaného zisku, která je zadržena jednak na případná reálná rizika související s činností účetní jednotky (např. na některé soudní spory či nevýhodné smlouvy podniku) a jednak na přesně vymezené účely (např. na záruční opravy či na rekultivaci pozemku). Jedná se tedy o současné závazky specifického druhu, u kterých je v budoucnu očekáváno s vysokou pravděpodobností snížení ekonomického prospěchu. Nesmí jít však o budoucí ekonomický neprospěch, o kterém může účetní jednotka rozhodnout sama. Z toho vyplývá, že rezervy nelze v žádném případě tvořit libovolně (např. na obecná podnikatelská rizika), ale naopak jejich tvorba musí být vždy podložena minulými událostmi nebo případně reálně očekávanými okolnostmi.

Rezervy jsou považovány celosvětově za velmi problematickou oblast, a proto je regulaci jejich tvorby a užití věnována značná pozornost v jednotlivých národních úpravách účetnictví. Je tomu tak hlavně proto, že by rezervy bez přísné regulace umožňovaly účetním jednotkám svévolně manipulovat s výsledkem hospodaření podle aktuálních potřeb manažerů. I přes

¹ V dalším textu nadále označované pouze jako rezervy.

neustálé snahy o vylepšení regulace rezerv, zůstávají rezervy i nadále možností ke zneužívání účetnictví (tzv. kreativnímu účetnictví). Tímto nástrojem zřejmě zůstanou i v budoucnu, což je dáno zejména skutečností, že při hodnocení, zda má být rezerva v rozvaze vykázána či nikoliv, se pracuje se subjektivním hodnocením pravděpodobnosti.

Diskutovaným tématem jsou nejen v oblasti národních úprav, ale i v oblasti celosvětové harmonizace účetnictví v rámci IFRS, jak ukazují současné snahy o přepracování standardu IAS 37 – Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva. Jak již bylo naznačeno, významným problémem při vykazování rezerv v účetnictví je používání pojmu pravděpodobnost, jenž je v pojetí standardu IAS 37 chápán jako „spíše pravděpodobné než nepravděpodobné“. V účetní teorii se sice objevují snahy o klasifikaci různých stupňů pravděpodobnosti, avšak v praxi se pravděpodobnost posuzuje nadále případ od případu.

Klasifikace různých stupňů pravděpodobnosti se objevuje v souboru amerických účetních zásad a pravidel (US GAAP):

- „ 1) pravděpodobné – budoucí událost nebo události se pravděpodobně uskuteční,*
- 2) zdůvodněně možné – možnost, že daná událost nastane je více než zanedbatelná, ale méně než pravděpodobná,*
- 3) zanedbatelné – možnost, že daná situace nastane, je velmi malá.“ [14]*

Otázkou však zůstává, jak rozhodování o jednotlivých stupních funguje v praxi. Domnívám se, že v praxi účetní jednotky vykazující podle US GAAP hodnotí míru pravděpodobnosti obdobně jako firmy vykazující podle IAS 37. Podle mého názoru se touto klasifikací významným způsobem nesnižuje prostor pro zneužívání subjektivního postoje k hodnocení pravděpodobnosti při vykazování rezerv oproti IFRS.

Úpravy rezerv v jednotlivých zemích se mohou podstatně odlišovat. V jednotlivých zemích se obvykle odlišuje i rozsah titulů, na které je možno rezervu tvořit. Je to dáno především dvěma skutečnostmi, a to

- 1) vztahem mezi účetnictvím a daněmi a dále
- 2) rozdílnými tradicemi v účetnictví (příkladem může být různý stupeň uplatňované opatrnosti při vykazování výsledku hospodaření běžného roku).

Typickými představiteli zemí, v nichž je regulace účetnictví (tedy i rezerv) podřízena daňovým zákonům a obchodnímu právu jsou Německo a Francie. Patří mezi ně i další země zařazené do tzv. kontinentálního modelu. Naproti tomu v zemích anglosaského modelu (např. USA, Velká Británie, Austrálie) není účetnictví primárně orientováno na pokrytí

požadavků státu, nýbrž se zaměřuje na uspokojení informačních potřeb investorů a věřitelů. Cílem tohoto přístupu je snaha o vykázáni co nejpřesnějšího výsledku hospodaření. Nedochází zde tedy k deformaci účetnictví (a tím pádem ani rezerv) snahou o daňovou optimalizaci.

Je zřejmé, že odlišnosti v oblasti rezerv mezi jednotlivými státy přispívají k problémům srovnatelnosti účetních výkazů různých účetních jednotek v mezinárodním měřítku a tím tedy i ke snížení jejich vypovídací schopnosti. Způsobují tím obtížnosti při ekonomickém rozhodování jednotlivých uživatelů účetních výkazů (např. investorů, věřitelů). Je tomu tak především proto, že rezervy ovlivňují jednak výši výsledku hospodaření a jednak výši cizích zdrojů, tedy kritéria hojně využívaná při finanční analýze podniků.

Podle mého názoru by měly být jednotlivé národní účetní úpravy přibližovány jednotným pravidlům, která nejsou ovlivňována daňovými hledisky. Především v zemích, kde je účetnictví silně provázáno s daněmi, což je případ i naší republiky. Účetní jednotky působící v České republice využívají především daňově uznatelné rezervy a to z důvodu snížení základu daně při jejich tvorbě. Ostatní druhy rezerv již pro ně nejsou tak atraktivní, což ukazuje na nepochopení problematiky rezerv.

1.1.1 Účetní zásady vztahující se k rezervám

Existence rezerv je důsledkem uplatňování všeobecně uznávaných účetních zásad (GAAP – Generally Accepted Accounting Principles), které představují soubor pravidel, jež by měly být dodržovány při vedení účetnictví a sestavování účetní závěrky. Tyto zásady vznikaly postupně zevšeobecňováním jednotlivých postupů vyvinutých praxí, které byly obecně akceptovány, aniž měly závazný charakter. Hlavní účetní zásadou, nadřazenou všem ostatním, se stala zásada věrného a poctivého obrazu (true and fair view). Jejím naplněním je prosté dodržování ostatních zásad. Nutno však ještě podotknout, že se účetní jednotka těmito zásadami nemusí řídit vždy a za každou cenu, neboť někdy se stává, že jsou jednotlivé zásady ve vzájemném rozporu. V tomto případě musí účetní jednotka najít vhodný kompromis, jehož cílem je zmiňovaný věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví.

Pro oblast rezerv jsou stěžejní zejména 3 zásady – a to zásada nepřetržitého trvání podniku v dohledné budoucnosti (going concern), zásada akruálního principu (accrual concept) a zásady opatrnosti (conservatism). Dále jsou rezervy spojeny se zásadou přiřazování nákladů výnosům (matching principle) a zásadou periodicity zjišťování výsledku hospodaření.

Zásada nepřetržitého trvání podniku předpokládá, že účetní jednotka bude za daných okolností dále pokračovat ve své činnosti i v dohledné budoucnosti. Předpoklad je splněn,

nemá-li účetní jednotka záměr či potřebu likvidovat své činnosti nebo značně snižovat rozsah své činnosti. Očekává-li naopak v budoucnu okolnosti, které jí budou podstatně omezovat či zabraňovat v činnosti, předpoklad trvání podniku splněn není. Plánované ukončení činnosti přináší účetní jednotce řadu dodatečných nákladů a závazků (např. odstupné pro propuštěné zaměstnance či náklady vznikající v souvislosti se znehodnocením některých aktiv²), proto by účetní jednotka měla tvořit v průběhu ukončování činnosti rezervy na tyto dodatečné závazky.

Dále se rezervy vztahují k akruálnímu principu, který účetní jednotce ukládá účtovat důsledky transakcí a jiných událostí v době, kdy nastaly (a nikoliv v okamžiku příjmu či výdaje peněžních prostředků), a zároveň mají být vykázány v období, k němuž se skutečně vztahují (z věcného i časového hlediska). Vztah k rezervám je dán skutečností, že rezerva je závazkem, jímž účetní jednotka v běžném účetním období předjímá budoucí výdaje. Na základě akruálního principu se tyto budoucí výdaje částečně zahrnují do nákladů běžného období.

Poslední z výše zmíněných hlavních zásad vztahujících se k rezervám je zásada opatrnosti. Rezervy jsou jedním z jejích nástrojů (vedle opravných položek a odpisů). Podle této zásady by účetní jednotky měly do účetních výkazů promítnout všechny možné ztráty a rizika již v okamžiku, kdy jsou známy, nikoliv až v době, kdy k nim skutečně dojde, a to i v takovém případě, že není známa jejich přesná výše. Zásada opatrnosti, někdy též označovaná jako zásada konzervativnosti, je tedy jeden ze základních principů pro přípravu účetní závěrky, ze kterého účetní jednotky musí vycházet a na jehož základě jsou povinny při definovaných situacích tvořit rezervy.

V našich účetních předpisech je zásada opatrnosti definována v § 25 odst. 3 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen zákon o účetnictví): „Účetní jednotky při oceňování ke konci rozvahového dne zahrnují jen zisky, které byly dosaženy, a berou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků a jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky, jakož i všechna snížení hodnoty bez ohledu na to, zda je výsledkem hospodaření účetního období zisk nebo ztráta.“ [25]

Cílem zásady opatrnosti však není záměrné ovlivňování výsledku hospodaření vytvářením nadměrných rezerv, které by vedlo ke zkreslování skutečnosti a tím i porušování základního principu věrného a poctivého obrazu účetnictví (true and fair view), ale zachycení jistého stupně nejistoty, kterému každá účetní jednotka musí čelit.

² Některé druhy aktiv jsou při úpadku postiženy silným poklesem hodnoty. Jedná se např. o speciální stroje a zařízení, které jsou využitelné jen pro omezený okruh zájemců.

1.1.2 Zařazení rezerv

Podle IFRS (i podle české účetní legislativy) jsou rezervy, jakožto závazky, považovány za cizí zdroje podniku. Naproti tomu v US GAAP jsou rezervy zahrnovány pod pojem akruální položky (accruals) a v rozvaze jsou uváděny samostatně včetně titulu, ke kterému se vztahují. Důvodem pro toto začlenění je skutečnost, že těmito uznanými závazky účetní jednotky v podstatě v běžném účetním období předjímají budoucí výdaje – jedná se tedy o akruální závazky.

V podnikových financích jsou rezervy definovány jako účelový finanční zdroj použitelný ke krytí určitých výdajů. Někteří autoři, např. Valach, nesouhlasí s jejich začleněním mezi cizí zdroje podniku, jelikož rezervy podle nich, díky své nejistotě, nesplňují podstatný znak dluhu podniku. Navrhovaným řešením je vykazování rezerv jako zvláštní položky celkových pasiv (v ostatním kapitálu).

Tím, že rezervy ovlivňují nerozdělený zisk podniku, se stávají interním zdrojem financování. Důsledkem toho je někteří manažeři považují za vlastní zdroj, jelikož k nim mají v podstatě volný přístup a po dobu tvorby mohou použít libovolným způsobem (pokud není povinné uchovávat peněžní prostředky při postupné tvorbě rezerv na speciálním účtu). Vytvořená rezerva nemusí být tedy vázána pouze ve formě peněz, ale může být i ve formě jiných nepeněžních aktiv. Manažeři by však neměli zapomínat, že se jedná pouze o zdroj dočasný a že jim tedy jsou peněžní prostředky ve výši rezervy dostupné pouze do doby, než je nutno závazek představovaný rezervou vypořádat. Je tedy nutné, aby finanční manažer řídil peněžní toky tak, aby v době čerpání dané rezervy byly peněžní prostředky ve výši odpovídající rezervě k dispozici.

Domnívám se, že by rezervy měly být vykazovány v rozvaze odděleně od závazků – nejlépe mezi položkami přechodných pasiv, jelikož jsou jim svojí povahou blízké. Vhodný mi přijde, díky rozpolcené povaze rezerv, i náš způsob jejich vykazování v rozvaze – tedy jako první položky cizích zdrojů, kdy jsou uváděny ihned za položkami vlastního kapitálu a před obchodními a jinými závazky. Po určitou dobu se totiž chovají podobně jako vlastní zdroj, i když na rozdíl od něj jsou tvořeny do nákladů, a po jejím uplynutí se naopak přikloní k závazkům.

1.1.3 Tvorba, čerpání a rozpouštění rezerv

Účelem tvorby rezerv je krytí pravděpodobných budoucích výdajů a rizik vyplývajících ze současných závazků, které jsou spojeny s nepřetržitou existencí dané účetní jednotky. Aby možný budoucí výdaj mohl být zařazen mezi rezervy musí u něj být vždy znám účel použití, jeho výše musí být spolehlivě odhadnutelná a zároveň musí být dostatečně pravděpodobné, že tento výdaj nastane.

Rezervy se tvoří na vrub nákladů a tím dochází ke snížení výsledku hospodaření v daném účetním období. V případě, že nastane událost, kvůli které byla rezerva vytvořena, dochází k čerpání rezervy. Toto čerpání je uskutečňováno pomocí korekce nákladů (tedy v jejich prospěch), případně ve prospěch výnosů. Dochází tak k eliminaci nákladu, který je daným výdajem vyvolán. Pokud k výdaji nakonec vůbec nedojde nebo pokud se nepotvrdí očekávané riziko, rezerva se rozpustí ve prospěch nákladů (příp. výnosů) a tím se vrací zpátky do výsledku hospodaření (obvykle v jiném účetním období). Rezerva může být čerpána či rozpouštěna maximálně do vytvořené výše. Je nutné si uvědomit, že rezerva je tedy vnitřním dluhem účetní jednotky, který je splácen jejím čerpáním či rozpouštěním.

Schéma 1.1a: Tvorba a čerpání rezerv (korekcí nákladů)

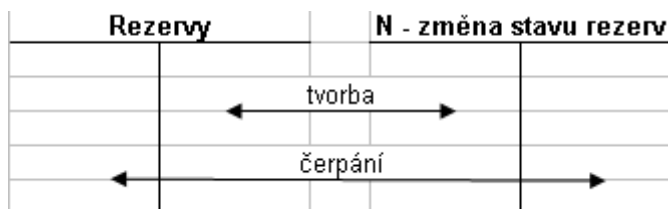
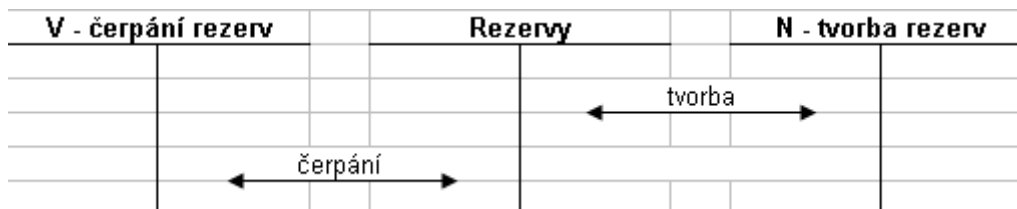

Schéma 1.1b: Tvorba a čerpání rezerv (úpravou výnosů)

Podle mého názoru, pokud se rezervy tvoří do nákladů, je vhodnější provádět jejich čerpání taktéž pomocí úpravy nákladů - tedy postup, který je využíván i v České republice. Při tomto postupu nedochází k umělému navyšování výnosů, ale spíše ke korigování dříve vytvořených nákladů.

Pokud se při inventarizaci rezerv zjistí, že některá z rezerv má jinou výši než by správně měla mít, je nutno v daném účetním období tuto výši upravit. Změna výše se provádí obdobně jako tvorba a čerpání – tedy zvýšení částky na vrub nákladů a snížení ve prospěch nákladů (příp. výnosů). Důvodem těchto změn může být zpřesnění odhadu, zjištění nových skutečností majících vliv na výši rezervy či dále např. změna výše rezervy s ohledem na změnu kursu, je-li rezerva tvořena v cizí měně.

Na tomto místě je nutné upozornit, že rezervy při své tvorbě nejsou postupně rozloženy v čase – tzn. že nedochází k postupnému vytváření rezerv na jeden konkrétní účel v několika účetních obdobích, jak je tomu v České republice u nejčastěji tvořené rezervy na opravu hmotného majetku (tato rezerva však nepatří mezi rezervy v pravém slova smyslu, jak bude uvedeno později). Ale naopak se vykáží v plné odhadnuté výši, případně v její současné hodnotě.

Myslím si, že je tento způsob vykazování rezerv správnější. Rezerva je definovaná jako závazek, byť sice s nejistou výší či časem, tudíž by, podle mého názoru, měl být tento závazek při svém vzniku a rozpoznání vykázán ve své plné výši.

Příklad 1.1

Díky havárii ve společnosti ABC působící v chemickém průmyslu, došlo ke kontaminaci půdy. Aby nedošlo ke zhoršení dobrého jména společnosti, její vedení rozhodlo o odstranění tohoto znečištění a tento svůj záměr, který plánuje provést do 4 let, veřejně ohlásilo.

Vzhledem k tomu, že se společnost zavázala odstranit znečištění půdy a toto své rozhodnutí zveřejnila, vzniká ji mimosmluvní závazek, k jehož vypořádání vytvoří rezervu ve výši celkových očekávaných výdajů nutných k nápravě škody. Přestože výdaje budou uskutečněny až v roce 2014, tvorba rezervy by neměla být rozložena do následujících 4 let, jelikož rezerva je závazkem v plné výši již v současnosti. V následujících letech lze využít pouze její diskontování

Inspirace: [3]

V souvislosti s tvorbou rezerv je třeba zmínit i jejich vztah k daňové problematice. V některých případech je tvorba rezervy (podle národních úprav daňových zákonů) daňově neuznatelným nákladem. Jestliže budou výdaje spojené s čerpáním rezervy v budoucnu daňově uznatelné, vzniká účetní jednotce odložená daňová pohledávka.

Podle mého mínění by daňová problematika rezerv (daňová uznatelnost či neuznatelnost jejich tvorby) neměla ovlivňovat rozhodování podniku, zda rezervu vytvořit či nikoliv. Pro

vytváření rezerv by měla být stěžejní pouze úprava účetní. Účetní jednotka by tudíž při splnění podmínek pro vznik rezervy měla rezervu vykázat a teprve po jejím vzniku řešit, zda bude položkou snižující základ daně. Neboť v opačném případě se rezervy mohou stávat prostředkem k dočasnému snižování základu daně a mohou být tak záměrně zkreslovány odlišnějším subjektivním odhadem než jaký by byl pouze při záměru účetnictví poskytující věrný a poctivý obraz.

Tvorby rezerv se dále týkají otázky, kdy rezervu tvořit a v jaké výši. Rezerva by měla být vytvořena v tom účetním období, v němž závazek účetní jednotce vznikne a v němž může být s jistou mírou spolehlivosti oceněn. V podstatě se dá říci, že při předčasné tvorbě rezerv (tyto rezervy jsou spojené s rizikem, že závazek nevznikne a tudíž je bude nutné později rozpustit) či naopak při nevykázání rezervy v účetním období, kdy s ní související závazek vznikl, dochází k manipulaci výsledku hospodaření a tím i ke zkreslování účetních výkazů.

1.1.4 Oceňování rezerv

Určení výše rezervy patří k nejtěžším otázkám, které jsou s rezervami spojené. Účetní jednotky jsou při tvorbě rezerv postaveny před problémem subjektivně a přitom zároveň v přijatelné míře spolehlivosti odhadnout výši výdajů nezbytných k vypořádání reálně existujícího závazku k rozvahovému dni. Rezerva by měla být oceněna nejlepším odhadem těchto výdajů.

Ve většině případů se dá předpokládat, že čím delší je doba mezi vytvořením rezervy a jejím užitím, tím obtížněji se účetní jednotce odhaduje její výše. Faktor času může mít v některých případech i značný vliv na současnou hodnotu rezervy. Je-li časová hodnota peněz významná, mělo by se při tvorbě rezerv pracovat s jejich současnou hodnotou. Otázka diskontování rezerv³ je však stále diskutovaným problémem, jelikož např. špatně stanovená úroková míra by mohla při vykazování rezerv přinést více škody než užitku. V obdobích, kdy dochází k výrazným změnám v kupní síle peněz, by se při oceňování rezerv nemělo zapomínat ani na inflaci.

Diskontování by, podle mého názoru, účetní jednotky při správně odhadnuté diskontní sazbě využívat měly, neboť tak dochází k zpřesňování výše rezerv. Na druhou stranu by teoreticky při velkých výkyvech odhadované diskontní míry, která by měla být závislá na tržní

³ V některých národních úpravách je stále diskontování rezerv zakázáno.

úrokové míře, musely být rezervy zpřesňovány při ročních inventarizacích. Otázkou tedy zůstává, zda by na místo diskontování nepostačilo pouze pravidelné zpřesňování výše rezerv při jejich inventarizacích. Diskontování by tak měly používat účetní jednotky v zemích se stabilní tržní úrokovou mírou.

1.1.5 Zveřejnění informací o rezervách

Informace o stavu výše rezerv a jejich pohybu za účetní období lze nalézt v účetních výkazech. V rozvaze jsou uvedeny konečné stavy rezerv členěné podle účelu, na něž jsou tvořeny. Změna stavu účtu rezerv za účetní období je zachycena ve výsledovce. Lze ji vyčíst i z výkazu cash flow, pokud je sestavován nepřímou metodou.

Vzhledem k tomu, že rezervy jsou specifickým závazkem, o kterém navíc rozhoduje účetní jednotka sama (jak o účelu, na který se rezerva tvoří, tak i stanovuje její výši), jsou pro uživatele účetních výkazů důležité doplňkové informace o rezervách. Tyto doplňkové informace jsou nutné proto, že z účetních výkazů lze vyčíst jen celkové částky a někdy se z nich nedá určit přesně účel tvorby. Z přílohy by pak měly být zřejmé účely tvorby rezerv a dále pohyby každé kategorie rezerv (čerpání, přírůstky), změny stavu rezerv na základě diskontování, výše diskontní sazby, případně inflace.

Podle mého názoru je nutné velmi pečlivě stanovit požadavky na zveřejnění informací o rezervách, protože se tím částečně snižuje možnost zkreslování účetních výkazů.

1.1.6 Vztah k některým dalším položkám účetnictví

Výdaje příštích období a dohadné položky pasivní

Rezervy jsou svou podstatou velmi podobné výdajům příštích období a dohadným položkám pasivním. Všechny tři účetní položky jsou předjímanými závazky a současně i předjímanými náklady. Jejich účelem je úprava výsledku hospodaření na základě aktuálního principu a principu věčné a časové souvislosti výnosů a nákladů.

Výdaje příštích období představují náklady, které souvisí s běžným účetním období, ale ke konci účetního období nedošlo k jejich úhradě (nedoplatky nákladů). Vyjadřují závazek tento výdaj v budoucnu uhradit. Dohadné položky pasivní v podstatě představují výdaje příštího období, u kterých neznáme přesnou výši, neboť účetní jednotka k rozvahovému dni neobdržela doklad, na jehož základě by danou položku mohla zaúčtovat. Proto je nutné tuto položku vykazovat v odhadnuté výši.

S rezervami se oproti zmíněným položkám pojí větší míra nejistoty (viz. tabulka 1.1). Dalším rozdílem je přesná identita druhé strany, vůči které závazek vznikl. Výdaje příštích období i dohadné položky pasivní jsou obvykle spojeny s konkrétní osobou. Naproti tomu při vykázání rezerv v rozvaze nemusí být identita druhé strany vůbec známa, v podstatě se může jednat i o závazek vůči veřejnosti jako celku.

Tabulka 1.1 Celkový přehled akruálních položek

Účetní položka	Znamé kritérium		
	Účel	Období	Částka
Rezervy	X		
Dohadné položky pasivní	X	X	
Výdaje příštích období	X	X	X

Pramen: Strouhal, Židlická: Účetnictví 2008 v příkladech

Podmíněné závazky

Podmíněné závazky jsou, obdobně jako rezervy, závazky vzniklé na základě minulých událostí. Mohou mít v podstatě dvojí podobu - jedná se tedy buď

- o pravděpodobné závazky (na rozdíl od rezerv, kde se jedná o závazek jistý), u nichž se teprve v budoucnu ukáže, zda jsou současnými závazky vedoucími k majetkovému neprospěchu či nikoliv; nebo
- o reálně existující závazky, která však nesplňují kritéria pro vykázání (tj. nízká pravděpodobnost jejich nutného vypořádání v budoucnu či nemožnost jejich dostatečně spolehlivého ocenění).

Tyto závazky nejsou na rozdíl od rezerv a ostatních závazků vykazovány v rozvaze. Pokud není pravděpodobnost odtoku prostředků potřebných k jejich vypořádání příliš malá, je podmíněný závazek nutné vykázat v příloze k účetní závěrce. Podmíněné závazky by měly být průběžně prověřovány, jelikož odtok prostředků představujících ekonomický prospěch se může stát dostatečně pravděpodobným. Nastane-li tento případ, měla by účetní jednotka ve výkazech daného účetního období na místo podmíněného závazku vykázat rezervu.

Rezervní fondy

Vedle rezerv existují ještě rezervní fondy (reserves). Tyto fondy jsou součástí vlastního kapitálu účetní jednotky. Od rezerv se odlišují zejména způsobem tvorby (tvořeny z realizovaného zisku podniku) a širší účelovostí možného použití. Představují část zisku po zdanění, kterou si účetní jednotka ponechává jako ochranu proti různým rizikům. Pro kapitálové obchodní společnosti je jejich tvorba povinná. V naší republice mohou být do výše stanovené obchodním zákoníkem využity pouze ke krytí ztrát společnosti nebo k opatřením, pomocí kterých se má překonat nepříznivý průběh hospodaření. Mimo těchto zákonných rezervních fondů se můžeme setkat i se statutárními rezervními fondy (tvořenými podle stanov společnosti).

1.2 Rezervy tiché

S rezervami zjevnými mohou být spojeny tiché rezervy, jejichž vznik je mimo jiné způsobován i nadměrnou tvorbou rezerv zjevných. Tiché rezervy představují nevykázanou část vlastního kapitálu účetní jednotky. Vytváří se před sestavením rozvahy a to nejčastěji podhodnocováním vykazovaných aktiv, méně často pak nadhodnocováním závazků. V některých případech může tichá rezerva vzniknout i způsobem, že se existující aktivum v rozvaze nevykáže vůbec. I jejich tvorba (ovšem pouze do určité výše) vyplývá z podstaty všeobecně uznávaných účetních zásad – obdobně jako u rezerv zjevných se jedná především o zásadu nepřetržitého trvání podniku a zásadu opatrnosti.

Pomocí tichých rezerv dochází ke zkreslení účetních informací, díky němuž lze ovlivňovat pohled jednotlivých uživatelů účetních výkazů na danou účetní jednotku. Původním využitím tichých rezerv bylo především případné zabezpečení účetní jednotky při vzniku nepředvídatelných ztrát, které se hradily z utajeného zisku vytvořeného v dřívějších obdobích právě díky tvorbě tichých rezerv. Tiché rezervy se tak v méně příznivých obdobích stávají prostředkem, jak zakrýt špatnou finanční situaci podniku.

Postupem doby se využití tichých rezerv rozšířilo, nyní jsou využívány mj. k zakrývání nadměrných zisků před konkurencí či akcionáři (hlavně jako obrana proti jejich požadavkům na nadměrnou výplatu dividend). Důvodem pro jejich tvorbu může být i snaha o snížení základu pro výpočet zdanění. Pokud se vedení účetní jednotky naučí tiché rezervy vhodně využívat, získá tak významný nástroj pro finanční řízení podniku.

Jelikož tyto rezervy napomáhají zkreslování účetních výkazů, je zřejmé, že operace s nimi patří mezi nepovolené praktiky, a to jak v našem účetním systému, tak i podle IFRS.

2. Rezervy podle IAS/IFRS

Oblast rezerv je v IFRS upravena především standardem IAS 37 – *Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky*, avšak budoucnost tohoto standardu je zatím nejistá. V současné době Rada pro mezinárodní účetní standardy (IASB – International Accounting Standards Board) pokračuje na projektu s názvem Nefinanční závazky (Non-financial Liabilities), který měl původně vyústit v novelizovanou verzi IAS 37. IASB (dále také „Rada“) se nakonec rozhodla, že na místo revidovaného IAS 37, vydá nový standard s označením IFRS. Jeho zveřejnění je v současné době plánováno na třetí čtvrtletí letošního roku.

Současný IAS 37 (ani návrh na jeho změnu) neřeší pravidla účtování rezerv. Jeho cílem je stanovit pravidla pro jejich uznání, ocenění a zveřejnění informací s nimi spojených. Jak již název současného standardu IAS 37 napovídá, jsou v něm vedle rezerv řešeny i podmíněná aktiva a závazky, o kterých se na rozdíl od rezerv neúčtuje, ale informace o nich se zveřejňují v příloze. Grafické znázornění rozhodování o tom, zda má účetní jednotka vykázat rezervu, podmíněný závazek či nevykázat vůbec nic, je uvedeno v Dodatku B připojeného k IAS 37.

Předmětem standardu nejsou rezervy vyplývající z finančních nástrojů oceňovaných reálnou hodnotou – fair value (IAS 39 – *Finanční nástroje: účtování a oceňování*), rezervy na zmařené smlouvy⁴ a rezervy řešené jinými standardy (v souvislosti s podnikajícími účetními jednotkami se jedná např. o standardy IAS 11 – *Smlouvy o zhotovení*, IAS 12 – *Daně ze zisku*, IAS 17 – *Leasingy*). Pro většinu účetních jednotek jsou vedle rezerv tvořených podle IAS 37 významné především rezervy tvořené na základě IAS 19 – *Zaměstnanecké požitky*. Jedná o oblast poměrně komplikovanou, jelikož výše rezerv na penzijní a jiné dlouhodobé zaměstnanecké požitky se určuje pomocí složitých pojistně-matematických metod. Vzhledem k tomu, že je společnosti působící v ČR ve většině případů svým zaměstnancům neposkytují, nebudu se v této práci rezervami na penze a jiné požitky po skončení pracovního poměru zabývat.

⁴ Zmařená smlouva je definována jako smlouva, kdy ani jedna ze smluvních stran nesplnila své závazky či obě strany splnily své závazky pouze částečně a ve stejném rozsahu.

2.1 Uznání a vykázání rezerv

Rezervy jsou podle IAS 37 definovány jako závazky, které se vyznačují nejistým časovým rozvrhem, nejistou výší budoucích výdajů potřebnou k jejich vypořádání nebo obojím. Rezerva se smí vykázat pouze tehdy, když jsou splněny všechny následující podmínky (jedná se o tzv. test na rezervu):

- 1) účetní jednotka má v současnosti smluvní⁵ či mimosmluvní⁶ závazek, který je založen konkrétní minulou událostí;
- 2) existuje pravděpodobnost, že k vyrovnání tohoto závazku bude v budoucnu nutný odtok prostředků představujících snížení ekonomického prospěchu; a
- 3) výše závazku může být spolehlivě odhadnuta.

Pokud položka splňuje tento tzv. test na rezervu, je podle požadavků IFRS vykázána v rozvaze jako závazek, v opačném případě se jedná o podmíněný závazek. Při vykazování rezerv IAS 37 požaduje, aby byly zachycovány na samostatném řádku v rozvaze. Měly by být vždy zřetelně odlišeny od ostatních závazků a položek časového rozlišení.

Je nutné mít na paměti, že ne každá minulá událost zakládá současný závazek. Jsou jimi pouze události, při nichž účetní jednotka nemá jinou reálnou alternativu než daný závazek vypořádat. Rezervy tedy lze tvořit pouze na závazky nezávislé na budoucích aktivitách účetní jednotky. Příkladem nezávislého závazku, na který společnost vykazuje rezervu, může být povinnost těžebních společností rekultivovat krajiny vytěžených dolů – společnost nemá jinou možnost. Pokud naopak jiná společnost svojí činností protiprávně poškozuje životní prostředí a pokud svojí budoucí činností může zabránit výdajům na odstranění škod a na pokuty (např. vystavením čističek odpadních vod), rezerva se netvoří.

Někdy může nastat situace, kdy si účetní jednotka není jistá, zda současný závazek skutečně existuje (např. při některých soudních sporech). V těchto velmi řídkých případech by

⁵ Jedná se o závazek vyplývající ze smlouvy (např. výrobce se v prodejní smlouvě zaváže poskytovat pětiletou záruku), právních předpisů (těžební společnost na základě zákona bude muset provést sanaci pozemků poškozených těžbou uhlí) či jiných právních ustanovení. Vypořádání smluvního závazku je právně vymahatelné.

⁶ Mimosmluvní závazek vzniká na základě určitých aktivit účetní jednotky, pomocí kterých se u třetích stran vytváří reálné očekávání k vypořádání určitých závazků (např. prodejna nabízí nespokojeným zákazníkům vrácení peněz do 30 dnů od koupě, čímž vytváří očekávání, že v případě naší nespokojenosti nám vrátí peníze). Mezi tyto aktivity patří zavedený způsob chování v minulosti (např. obchodních zvyklostí či politik společnosti), zveřejněná pravidla či dostatečně konkrétní oznámení třetím stranám.

účetní jednotka měla při rozhodnutí přihlédnout ke všem okolnostem a využít všech dostupných informací (např. i názoru odborníků). Je zřejmé, že rozhodování o tom, zda vykázat rezervu v rozvaze či pouze zveřejnit podmíněný závazek v příloze, záleží značně na míře subjektivity.

2.2 Oceňování rezerv a náhrada výdajů

Částka rezervy vykazovaná podle IAS 37 by měla být nejlepším odhadem výdajů, které jsou potřeba k vypořádání současného závazku k rozvahovému dni – tj. k zaplacení závazku nebo k jeho převedení na třetí stranu ke dni sestavení rozvahy. Při tomto odhadu by měl management účetní jednotky vycházet z vlastního úsudku na základě minulých zkušeností, jedná-li se o podobné případy, případně může využít stanovisek nezávislých expertů. Standard zdůrazňuje, že odhady jsou v účetnictví běžné a že se jimi nesnižuje spolehlivost zveřejňovaných informací. Obzvláště v případě rezerv jsou odhady neodmyslitelnou součástí příprav účetní závěrky. Podle něj účetní jednotka není schopna provést spolehlivý odhad pro vykázání rezervy pouze v ojedinělých případech.

Příklad 2.1:

Společnosti TEXA a. s. hrozí s 95 % -ní pravděpodobností soudní spor. Obchodní partner této společnosti žádá odškodné za ušlý zisk způsobený vadou na TEXOU dodaném přístroji ve výši 650 000 peněžních jednotek. Podle svého právního zástupce spol. TEXA nabízí 180 000 p. j.

- *Odškodné by se tedy mělo pohybovat mezi 180 000 a 650 000 p.j.*

Právní oddělení TEXY se domnívá, že i kdyby se tento případ dostal k soudu, částka vyměřená soudem by v žádném případě neměla přesáhnout částku 300 000 p. j. Na základě minulých odhadů právního oddělení se však zjistilo, že u 5 srovnatelných případů byl jeho odhad v průměru o 48 % nižší než skutečně vyplacená částka.

- *Jsou splněny podmínky pro vykázání rezervy (současný závazek na základě minulé události je spíše pravděpodobné a může být proveden spolehlivý odhad závazku)*
- *Rezerva by se tedy měla tvořit ve výši: $300\,000 \cdot 1,48 = 444\,000$ p. j.*

Odhad byl dále potvrzen i výsledky 11 obdobných případů jiných společností, v nichž minimální výše odškodného činila 220 000 p. j., maximální 575 000 p. j. a průměrně 459 000 p. j.

Inspirace: [16]

Stanovení výše rezervy může být řešeno různými způsoby. Záleží, o jaký závazek se jedná. V případě individuálního závazku (např. vyrovnání soudního sporu, náklady na rekultivaci skládky) je nejlepším odhadem individuálně stanovený a nejpravděpodobnější výsledek. Pokud však možné výsledky ostatních variant převyšují částku považovanou za nejlepší výsledek, je nejlepším odhadem částka vyšší. V případě, že jsou tyto výsledky nižší, pak nejlepším odhadem je částka nižší než nejpravděpodobnější výsledek.

Pokud je ocenění rezervy spojeno s větším množstvím položek (typickým příkladem jsou záruční opravy či vrácení peněz zákazníkům), pak bývá pro stanovení výše rezervy využíván statistický postup označovaný jako očekávaná hodnota či metoda střední hodnoty. Jedná se o postup, kdy známe pravděpodobnosti výskytu možných situací, které mohou nastat. Výsledná hodnota se pak stanoví jako vážený průměr výsledků v jednotlivých situacích, kde vahami jsou právě pravděpodobnosti výskytu jednotlivých možností.

Příklad 2.2:

Společnost AVI a. s. se zabývá výrobou čerpadel do nákladních automobilů. Na všechny své výrobky poskytuje dvouletou záruční lhůtu. V případě výskytu velkých závad na všech prodaných čerpadlech jsou na základě kalkulací vlastních nákladů odhadovány náklady na opravu na 45 milionů peněžních jednotek. Naproti tomu výše nákladů na drobné opravy všech výrobků by dosáhly výše pouze 15 milionů peněžních jednotek. Na základě minulých zkušeností a budoucího očekávání účetní jednotka předpokládá, že drobné závady bude mít 16 % výrobků a velké závady pouze 4 % výrobků.

Řešení:

Očekávané náklady na záruční opravy:

$$0,04 * 45\,000\,000 + 0,16 * 15\,000\,000 + (1 - 0,04 - 0,16) * 0 = 4\,200\,000$$

V této výši by AVI měla vytvořit rezervu (souvztažným zápisem na vrub nákladů).

Inspirace: [6]

Při vyčíslování rezerv je nutné, aby účetní jednotka vzala v úvahu relevantní rizika a nejistoty. Výše rezervy může být do značné míry ovlivněna objektivními riziky. Přesto je ve standardu zdůrazněno, že nejistota není důvodem k tvorbě nepřiměřených rezerv a tím k záměrnému nadhodnocování závazků.

Dále při odhadování výše rezervy musí účetní jednotka brát v úvahu i budoucí události, které pravděpodobně ovlivní částku vypořádání rezervy. Tyto události by se měly zvažovat, pokud u nich existuje dostatečně objektivní jistota, že k nim dojde. Jejich příkladem mohou být např. změny v právních předpisech či očekávané technologické změny. Dopad změn právních předpisů může ovlivnit výši rezervy pouze v případě, že existují dostatečně průkazné a objektivní informace, že přijetí daného právního předpisu je prakticky jisté. Naproti tomu nesmí účetní jednotka při vyčíslování rezervy brát v úvahu zisky z očekávaného vyřazení aktiv a to i přesto, že očekávané vyřazení aktiva je spjato s událostí, jež je důvodem tvorby rezervy.

Současná hodnota rezervy

V případě, ve kterých dochází k významným změnách v časové hodnotě peněz, je třeba rezervy diskontovat pomocí diskontní sazby. Jedná se především o rezervy, u nichž se odtok prostředků k vypořádání závazku vztahuje k delšímu časovému horizontu. Jejich příkladem mohou být rezervy tvořené společnostmi provozující jaderné elektrárny na vyřazení jaderného zařízení z provozu (v provozu jsou okolo 40 let).

Jako diskontní sazba pro určení současné hodnoty vynaložené peněžní částky se využívá odhad tržní úrokové míry, který zohledňuje i konkrétní rizika související s příslušnou rezervou, jestliže nebyly brány v potaz již při stanovení nejlepšího odhadu. Při diskontování je uvažována tato sazba před zdaněním. Vedení účetní jednotky by při diskontování mělo odhadnout i co nejvěrohodněji datum vypořádání závazku, na nějž se rezerva tvoří. V situacích, kdy je použito diskontování rezerv, jsou jednotlivé přírůstky rezerv vyplývající z toku času vykazovány jako úrokový náklad.

Příklad 2.3:

Společnost CHEMO působí v chemickém průmyslu. Ve svém majetku má mimo jiné aktivum v hodnotě 220 000 p. j. (pořízené počátkem ledna 2010), s jehož vyřazením budou spojeny náklady na ekologickou likvidaci ve výši 140 000 p. j. Vyřazení aktiva je předpokládáno na konec roku 2012. Společnost dále odhaduje, že tržní úroková míra se v tomto období bude pohybovat okolo 10 % ročně.

31. 12. 2012 dojde k vyřazení aktiva, náklady na ekologickou likvidaci nakonec dosáhly výše 142 000 p. j.

Řešení:

Je zřejmé, že společnosti CHEMO v roce 2010 vzniká v souvislosti s nákupem daného aktiva závazek k ekologické likvidaci tohoto aktiva, k jehož vypořádání bude muset na konci roku 2012 vynaložit náklady ve výši 140 000 p. j. Na tyto náklady bude CHEMO tvořit rezervu (jsou splněny všechny současné podmínky pro uznání rezervy). Na základě požadavků IAS 16 – Pozemky, budovy a zařízení bude rezerva vytvořena při uvedení aktiva do užívání proti jeho pořizovací ceně (PC). Vzhledem k tomu, že je současná hodnota (SH) peněz významná, je správně využít diskontování. Diskontované náklady jsou tedy aktivovány jako součást dlouhodobého hmotného majetku a spolu s ním budou i odepisovány do nákladů po dobu jeho životnosti.

- o $SH \text{ rezervy v roce 2010} = 140\,000 / (1+0,10)^3 = 105\,184 \text{ p. j.}$
- o $PC \text{ aktiva} = 220\,000 + 105\,184 = 325\,184 \text{ p. j.}$
 - o roční odpis (v případě lineárního odpisu): $325\,184 / 3 = 108\,395 \text{ p. j.}$
- o výše rezervy v jednotlivých letech

Rok	Rezerva na počátku roku	Úrok	Rezerva na konci roku
2010	105 184	10 518	115 702
2011	115 702	11 570	127 273
2012	127 273	12 727	140 000

Účetní operace v jednotlivých letech:

- o rok 2010:

	Transakce	Částka	MD	D
1)	Pořízení aktiva	220 000	zařízení	bankovní účet
2)	Tvorba rezervy	105 184	zařízení	rezervy
3)	Úrok na rezervě	10 518	N-úroky	rezervy
4)	Odpis aktiva	108 395	N-odpisy	oprávky - zařízení

- o rok 2011:

5)	Úrok na rezervě	11 570	N-úroky	rezervy
6)	Odpis aktiva	108 395	N-odpisy	oprávky - zařízení

- o rok 2012

7)	Úrok na rezervě	12 727	N-úroky	rezervy
8)	Odpis aktiva	108 394	N-odpisy	oprávky - zařízení
9)	Vyřazení aktiva	325 184	oprávky - zařízení	zařízení
10)	Náklady na eko. likvidaci	142 000	N-ostatní	dodavatelé
11)	Čerpání rezervy	140 000	rezervy	N - ZS rezerv

Inspirace: [14]

Z příkladu je patrné, že ne vždy musí být tvorba rezervy zaúčtována na vrub nákladů. Tyto případy, kdy se rezervy stávají součástí ocenění aktiv, jsou z hlediska účtování o rezervách podle IAS/IFRS spíše výjimečné. Náklady na tvorbu rezerv se tak dostávají do nákladů účetní jednotky postupně a to společně s odpisy daného aktiva.

Náhrada výdajů

V některých případech jsou tvořeny rezervy na úhradu některých výdajů, které však budou následně zcela nebo z části uhrazeny třetí stranou. Typickým případem takového očekávané náhrady může být pojištění. Očekávaná kompenzace výdajů společnosti však nesnižuje výši vytvářené rezervy, tzn. že rezervy není možné tvořit jen na část výdajů, které nahrazeny nebudou, ale musí být vytvořeny v plné výši. Je tomu tak hlavně proto, že účetní jednotka většinou zůstává zodpovědná za celou částku, o kterou se jedná bez ohledu, zda dojde k plnění od třetí strany či nikoliv. Očekávaná náhrada je vykázána jako samostatná pohledávka (účtuje se proti výnosům) až v okamžiku, kdy je prakticky jisté, že ji účetní jednotka obdrží. Náhrada může být vykázána maximálně do výše vytvořené rezervy. IAS 37 naopak kompenzaci povoluje ve výsledovce, kde mohou být náklady spojené s tvorbou rezervy vykázány v čisté výši, tedy snižené o výnosy spojené se zaúčtováním náhrady (samozřejmě ovšem pouze v případě, že vznikly ve stejném účetním období).

2.3 Použití rezerv a zveřejňování informací

Rezerva se smí použít pouze na výdaje, na které byla původně tvořena. Rezervy by v každé účetní závěrce měly odrážet aktuální nejlepší odhad, proto je nutné, aby byly ke každému rozvahovému dni zrevidovány a případně upraveny tak, aby se pokud možno co nejvíce blížily skutečným budoucím výdajům. Pokud nastane situace, podle níž není již pravděpodobné, že v budoucnu bude potřebný odtok prostředků k vyrovnání závazku, rezerva se zruší.

Standard požaduje zveřejnění důležitých informací týkajících se rezerv v poznámkách k účetní závěrce. Pro větší přehlednost jsou rezervy slučovány do několika kategorií - toto slučování probíhá na základě podobnosti podstat jednotlivých položek rezerv (např. rezervy na záruční opravy, rezervy na soudní spory, rezervy na trvalé uložení jaderného odpadu). Jednotlivé informace požadované standardem musí účetní jednotka zveřejnit zvlášť pro každou kategorii rezerv. Jedná se o:

- účetní hodnoty na počátku a konci účetního období a pohyby podle typu rezerv v průběhu účetního období (čerpání);
- nově vytvořené rezervy a přírůstek stávajících;
- nevyužité rezervy zrušené během účetního období;
- přírůstky diskontovaných částek rezerv za účetní období v důsledku plynoutí času a změn diskontní sazby;
- popis podstaty závazku, na jehož základě je rezerva tvořena, a očekávaný časový rozvrh uskutečnění jednotlivých výdajů;
- nejistoty v souvislosti s výší nebo dobou vypořádání závazků; a
- případně částku očekávaných náhrad a uvedením informací, která aktiva byla v této souvislosti vykázána včetně jejich výše.

V ojedinělých případech by zveřejnění některých informací o rezervách mohlo vést k vážnému poškození pozice účetní jednotky ve sporu s jinými stranami. Účetní jednotka proto v těchto případech má možnost informace o dané rezervě nezveřejnit, ale v poznámkách k účetní závěrce by měla být objasněna alespoň obecná podstata sporu společně s důvodem, proč informace nejsou zveřejněny.

2.4 Druhy rezerv

IAS 37 aplikuje pravidla uznání a oceňování rezerv na 3 oblasti – na budoucí provozní ztráty, nevýhodné smlouvy a restrukturalizaci. V Dodatku C pak IAS 37 objasňuje na dalších příkladech využití pravidel pro uznání rezervy při rozhodování, zda rezervu tvořit či nikoliv. Některé z těchto příkladů uvádím na str. 23.

Budoucí provozní ztráty

Budoucí provozní ztráty nezakládají současnou povinnost účetní jednotky vznikající na základě minulých událostí, protože nesplňují obecnou definici závazku. Nesplňují tedy ani podmínky pro uznání rezervy, takže se na ně v žádném případě rezerva tvořit nemůže. Očekávání budoucích provozních ztrát může být spojeno se snížením hodnoty některých aktiv využívaných při provozní činnosti podniku. Účetní jednotka by v tomto případě měla provést test na snížení aktiv podle IAS 36 – Snížení hodnoty aktiv.

Rezervy na nevýhodné smlouvy

Rezervy se podle IAS 37 naopak tvoří na nevýhodné smlouvy. Za nevýhodnou je považována taková smlouva, u níž nevyhnutelné náklady na splnění povinností vyplývající ze smlouvy převyšují očekávaný ekonomický prospěch. Pokud nastanou události, které činí uzavřenou smlouvu nevýhodnou, měla by účetní jednotka v souladu se zásadou opatrnosti ocenit současný závazek vyplývající z této nevýhodné smlouvy a vytvořit rezervu v tom období, kdy se stala smlouva nevýhodnou. Ocenění rezervy je v tomto případě dáno výší neodvratitelných nákladů vyplývajících z nevýhodné smlouvy, jež představují nižší částku z

- 1) čistých nákladů na splnění smlouvy nebo
- 2) z veškerých kompenzací a pokut vyplývajících z nesplnění smlouvy.

Rezerva na restrukturalizaci

Restrukturalizací je myšlen program, který je pečlivě naplánován a řízen vedením účetní jednotky a který významnou měrou ovlivňuje předmět podnikání, uskutečňovaný účetní jednotkou nebo způsob, kterým je podnikání vedeno. Může se jednat např. o prodej nebo ukončení části podnikatelských aktivit, uzavření některých provozů, změny ve struktuře vedení účetní jednotky či zásadní reorganizaci s významným odpadem na podstatu a zaměření činnosti účetní jednotky.

Jedná se o mimosmluvní závazek a standard jasně vymezuje okolnosti, kdy rezerva může být tvořena. Jde o povinnost sestavení podrobného oficiálního plánu pro restrukturalizaci, určujícího mimo jiné i plánované výdaje a dobu implementace, a o existenci reálného očekávání dotčených stran, že restrukturalizace bude provedena. Pouze samotné rozhodnutí vedení účetní jednotky mimosmluvní závazek nevytváří, pokud tedy účetní jednotka již nezačala implementaci plánu restrukturalizace (např. demontáž zařízení či prodej některých aktiv) nebo již veřejně oznámila specifickým způsobem hlavní body plánu všem zúčastněným osobám (např. zákazníkům, dodavatelům, zaměstnancům).

V případě že restrukturalizace spočívá v prodeji určité části podniku, společnosti nevzniká závazek pouze rozhodnutím o prodeji a jeho veřejným oznámením. Rezervu je možno tvořit až tehdy, kdy je uzavřena závazná smlouva o prodeji. Je tomu tak proto, že dokud účetní jednotka nenalezne vhodného kupce a dokud s ním neuzavře smlouvu, má možnost své rozhodnutí změnit.

Rezerva zahrnuje pouze přímé výdaje, které jsou způsobeny restrukturalizací a které nejsou spojeny s pokračující činností společnosti (např. marketing, školení dále pracujících

zaměstnanců, investice do distribučních sítí). Do rezervy se nezahrnují identifikovatelné budoucí ztráty z běžné činnosti až do data restrukturalizace a nikdy se u výše rezervy nesmějí zohlednit očekávané zisky z pozbytí aktiv.

Příklady z dodatku C

V Dodatku C k IAS 37, jenž sice není jeho formální součástí, je pro lepší pochopení aplikace pravidel pro uznání rezerv uvedeno několik příkladů, zda rezervu vytvořit či ne.

Mezi příklady, kdy by měla společnost rezervu tvořit, uvádí standard např.:

- o záruční opravy (záruční lhůta uvedená v prodejní smlouvě – smluvní závazek);
- o refundaci peněz nespokojeným zákazníkům (obecně známá politika vrácení peněz – mimosmluvní závazek);
- o odstranění kontaminace pozemku (jisté přijetí právního předpisu nařizujícího vyčištění půdy nebo zveřejnění politiky ochrany životního prostředí);
- o odstranění ropného zařízení z moře při těžbě ropy (smluvní ujednání před zahájením těžby);
- o soudní spor, ve kterém se očekává, že účetní jednotka nevyhraje.

Rezerva se podle IAS 37 netvoří např. v případě:

- o oprav a údržby;
- o nákladů na renovaci vyzdívky pece;
- o soudního sporu, v němž je pravděpodobné, že účetní jednotka nebude shledána vinnou;
- o přeškolení pracovníků v důsledku změn v systému daně ze zisku.

2.5 Vývoj IAS 37 a jeho budoucnost

IAS 37 byl poprvé vyhlášen v roce 1998, v účinnost vstoupil o rok později, tedy v roce 1999. Jeho přijetím došlo k nahrazení části původní verze standardu IAS 10, který upravoval podmíněná aktiva a podmíněné závazky. Tato první verze IAS 37 je v účinnosti doposud. Do standardu byly promítnuty pouze jednotlivé úpravy a novely ostatních standardů a zároveň bylo vydáno několik interpretací, které s ním souvisí. Jedná se o tyto interpretace (IFRIC - Interpretations originated from the International Financial Reporting Interpretations Committee):

- o IFRIC 1 - Změny v existujících ukončeních provozu, uvedených do původního stavu a obdobných závazcích;
- o IFRIC 5 - Práva na podíly na fondech vytvořených na demontáž, ukončení provozu, uvedení do původního stavu a ekologickou likvidaci;
- o IFRIC 6 - Závazky vznikající z působení na zvláštním trhu - elektrický a elektronický odpad;
- o IFRIC 17 - Rozdělení nepeněžních aktiv vlastníků.

V roce 2005 v souvislosti se změnou IFRS 3 – Podnikové kombinace zveřejnila IASB návrh na změnu v IAS 37 (společně s návrhem změn v IAS 19 – Zaměstnanecké požitky). Pro změnu v IAS 37 zmínila Rada tři hlavní důvody. Prvním z nich je rozdílný přístup k otázce, zda závazek vykázat či nikoliv, v porovnání s jinými standardy. V IAS 37 je pro vykázání závazku nutná minimální 50 %-ní pravděpodobnost odtoku peněz či jiných zdrojů představujících ekonomický prospěch. Naproti tomu jiné standardy (např. IFRS 3 či IAS 39 – Finanční nástroje: účtování a oceňování) pro vykázání závazku nevyžadují pravděpodobnost jako jedno z kritérií.

Druhým důvodem je potřeba konvergence IFRS s US GAAP tak, aby se mezi oběma úpravami postupně stíraly rozdíly. V současnosti se obě úpravy liší mimo jiné i přístupem k nákladům restrukturalizace. Na základě IAS 37 vykazují účetní jednotky závazek ve výši celkových přímých nákladů na restrukturalizaci v době, kdy oznámí nebo kdy začnou s implementací restrukturalizačního plánu. Podle US GAAP se naproti tomu závazek na základě jednotlivých nákladů restrukturalizace vykáže pouze tehdy, kdy se účetní jednotka za dané náklady stane zodpovědnou.

Posledním důvodem je snaha o zlepšení oceňování závazků v IAS 37, jelikož na základě platných pravidel mohou vznikat nesrovnalosti mezi účetními závěrkami různých účetních jednotek, což způsobuje problémy analytikům a investorům.

Očekávalo se, že dojde k přijetí návrhu, avšak IASB od této novely nakonec ustoupila a pokračuje i nadále na projektu zabývajícím se závazky, jehož přijetí bylo nejdříve ohlášeno na rok 2007, nyní nejpozději do konce roku 2010.

2.5.1 Exposure Draft 2005

Hlavní změny v IAS 37 měly být podle ED 2005⁷ spjaty především se změnou terminologie, podmíněnými aktivy a podmíněnými závazky a kritérii pro uznání a oceňování nefinančních závazků. Dále se ED 2005 zabývá uznáním mimosmluvního závazku, nevýhodnými smlouvami a náklady na restrukturalizaci. Na jeho základě by mimo jiné mělo dojít i ke změně názvu standardu samotného a to na Nefinanční závazky.

Revidovaný IAS 37 měl být, kromě speciálních případů (zmařené smlouvy), aplikován na všechny nefinanční závazky, které nejsou řešeny jinými standardy. Navrhuje upuštění od pojmu rezerva, na místo kterého by se měl využívat pojem nefinanční závazek, pod nějž by vedle současných rezerv měly spadat i jiné závazky. IASB však taktéž připouští, že by účetní jednotky mohly nadále ve svých finančních výkazech označovat některé druhy nefinančních závazků jako rezervy.

Rada by v novém standardu ráda upravila i definici mimosmluvního závazku. Oproti stávající definici by mělo být navíc doplněno, že účetní jednotce vzniká mimosmluvní závazek pouze, pokud na základě svých aktiv vytvoří u třetích stran očekávání, na jehož základě se tyto třetí strany mohou přiměřeně spolehnout, že účetní jednotka své závazky vyplní.

Další navrhovanou změnu nalezneme v kritériích pro uznání nefinančních závazků. Nefinanční závazek může být vykázán, pokud splňuje definici závazků uvedenou v Koncepčním rámci a pokud zároveň může být spolehlivě oceněn. Z původních kritérií tedy mizí kritérium pravděpodobnosti odtoku prostředků představujících snížení ekonomického prospěchu. Nejistota ohledně částky či doby vypořádání nefinančního závazku by se měla odrážet v oceňování těchto závazků spíše než ovlivňovat, zda je závazek vykázán. Z toho vyplývá, že část ze současných podmíněných závazků bude vykazována v rozvaze, pokud mohou být spolehlivě oceněny.

⁷ Exposure Draft of Proposed Amendments to IAS 37 Provision, Contingent Liabilities and Contingent Assets

V souvislosti s tím je navrhováno vypuštění pojmů podmíněné aktivum a podmíněný závazek z IFRS. V ED 2005 je vysvětleno, že mnoho položek dříve označovaných těmito pojmy splňuje definici aktiva nebo závazků. Podle IASB podmíněnost u závazku nesouvisí s tím, zda závazek existuje, ale spíše je spojena s nejistotou částky, která bude zapotřebí k vypořádání závazku. Tato částka, podmíněná jednou nebo více neurčitými budoucími událostmi, je uznána nezávisle na pravděpodobnosti, zda některá neurčitá událost nastane či nikoliv.

ED 2005 požaduje, aby nefinanční závazek byl oceněn v částce, kterou by účetní jednotka reálně zaplatila k vypořádání současného závazku či k převodu na třetí stranu k rozvahovému dni. Z textu standardu by nadále měl zmizet termín nejlepší odhad, přestože je i nadále při oceňování nefinančních závazků odhad používán. Pro oceňování individuálního závazku i skupiny obdobných závazků by se nově měla využívat metoda očekávaných peněžních toků (expected cash flow approach), což je obdoba metody využívané v současnosti pro oceňování skupiny obdobných závazků. Jedná se o metodu váženého průměru, založenou na odhadu budoucích peněžních toků a jejich pravděpodobností. ED 2005 navrhuje, aby se při ocenění braly v úvahu různé možnosti odtoků peněžních prostředků, tedy nejen nejvíce pravděpodobné, minimální a maximální částky.

Příklad 2.4

Příkladem rozdílnosti přístupů původního a nového standardu může být příklad uvedený v Dodatku C IAS 37, kdy po svatební hostině zemřelo 10 osob pravděpodobně v důsledku otravy potravinami z produktů, které byly dodány účetní jednotkou. Na účetní jednotku byla z tohoto důvodu podána žaloba, avšak právník společnosti se domnívá, že společnost nebude ve sporu shledána vinnou.

V současné době (podle IAS 37): Účetní jednotka nevykáže rezervu, jelikož neexistuje současný závazek (jako důsledek minulé události), jelikož je spíše nepravděpodobné, že by společnost soudní spor prohrála a musela by platit odškodné. V Příloze účetní jednotka zveřejní podmíněný závazek (za předpokladu, že pravděpodobnost jakéhokoliv plnění není příliš malá).

Podle ED 2005: Účetní jednotka by nefinanční závazek vykázat měla, neboť začátek soudního sporu je událostí zakládající závazek. Ačkoli si společnost není vědoma, že by prodávala škodlivé produkty, k rozvahovému dni spor probíhá a společnost by měla být připravena vypořádat případné plnění na základě rozhodnutí soudu.

Při oceňování nefinančního závazku by měla vzít v úvahu možné výsledky soudní pře, peněžní toky spojené s těmito výsledky (včetně nákladů spojených se soudním procesem), pravděpodobnosti těchto výsledků, načasování peněžních toků, rizika a nejistoty spojené se závazkem a úpravu rizika, což je částka, kterou by mohla požadovat třetí strana za nesení nejistoty a nepředvídatelných okolností ohledně částky a načasování peněžních toků.

Inspirace: [6] a [37]

S ohledem na pravděpodobnost je částečně změněna i úprava náhrad. Pokud má účetní jednotka právo na náhradu části nebo všech ekonomických užitků, které jsou nezbytné k vypořádání nefinančního závazku, pak by toto právo mělo být by na základě ED 2005 vykázáno jako aktivum (za předpokladu, že může být spolehlivě oceněno). Současný IAS 37 je náhrada vykazována pouze, pokud je prakticky jisté, že bude obdržena.

Rada se v ED 2005 zaměřila i na revizi nevýhodných smluv. Smlouva se může stát nevýhodnou na základě událostí, které účetní jednotka může nebo nemůže ovlivnit. Pokud se smlouva stane nevýhodnou na základě vlastní činnosti účetní jednotky, závazek by neměl být vykázán do té doby, než účetní jednotka tuto akci podnikne. Příkladem uvedeným ve ED 2005 je rozhodnutí účetní jednotky ukončit využívání práva zprostředkovaného smlouvou, kdy účetní jednotka bude muset nadále vynakládat prostředky k plnění závazku vyplývajícího ze smlouvy. Závazek vyplývající z nevýhodné smlouvy bude vykázán v okamžiku, kdy účetní jednotka přestane právo skutečně využívat.

Změny se objevují i v přístupu k restrukturalizaci. Na základě ED 2005 by se měla využívat kritéria uznání pro všechny typy nefinančních závazků stejně. Nefinanční závazek k nákladům spojeným s restrukturalizací by měl být vykázán pouze, pokud tyto náklady splňují definici závazku a jsou spolehlivě ocenitelné. Náklady spojené s restrukturalizací by tak měly být nově uznány jako závazek na stejném základě jako kdyby vznikly nezávisle na restrukturalizaci. Z tohoto důvodu dojde k odstranění odlišných kritérií pro uznání rezervy na restrukturalizaci. Nově budou přidány paragrafy týkající se požitků při předčasném ukončení pracovního poměru (odkazující na IAS 19) a jiných spojených nákladů.

2.5.2 Exposure Draft 2010⁸

Jelikož některé účetní organizace v připomínkovém řízení k ED 2005 dále poukazovaly na neobjasnění požadavků na oceňování, zveřejnila IASB v lednu 2010 přepracovaný návrh novely IAS 37 zabývající se již pouze jednou sekcí nahrazovaného IAS 37 a to oceňováním závazků (ED 2010). Jeho hlavním cílem je upřesnění oceňování nefinančních závazků v IAS 37, neboť současné požadavky na oceňování jsou podle IASB nepřesné. Tyto nepřesnosti způsobují odlišnosti v oceňování jednotlivých závazků, čímž činí problémy poskytovatelům kapitálu při porovnání účetních závěrek různých účetních jednotek.

V úvodu ED 2010 IASB klade opět důraz na odstranění pojmu nejlepší odhad, jelikož není úplně zřejmé, co vlastně tento pojem přesně znamená. Dále zdůrazňuje, že současný IAS 37 nespecifikuje náklady, které by účetní jednotky měly zahrnovat do oceňování závazků. Je zde také zmíněno, že v praxi některé účetní jednotky zahrnují pouze přírůstkové náklady, jiné účetní jednotky všechny přímé náklady, další i některé nepřímé a režijní náklady.

Závazek by tedy podle posledních návrhů měl být oceněn v částce, kterou by účetní jednotka reálně zaplatila na konci účetního období za to, že by byla současného závazku zbavena. Tato částka by se měla stanovit jako nejmenší z:

- o současné hodnoty zdrojů nezbytných ke splnění závazku;
- o částky, kterou by účetní jednotka musela zaplatit za zrušení závazku a
- o částky, kterou by účetní jednotka musela zaplatit za převedení závazku na třetí stranu.

Pokud účetní jednotka nemá důkaz, že by mohla svůj závazek zrušit nebo převést na třetí stranu, měla by závazek ocenit současnou hodnotou zdrojů potřebných ke splnění závazku.

Při oceňování závazku by měly účetní jednotky využívat odhad očekávané výše zdrojů, které bude nutné vynaložit ke splnění závazku. Odhady by měly vedle této očekávané hodnoty zohlednit i časovou hodnotu peněz a riziko, že se skutečný výdaj bude lišit od očekávaného odtoku peněžních prostředků. Je-li závazek podmíněný vyskytnutím či nevyskytnutím neurčitých budoucích událostí, mělo by ocenění závazku tuto nejistotu odrážet. Odhadování současné očekávané hodnoty zahrnuje identifikaci všech možných výsledků, provádění nezaújatých odhadů částky a časového rozvržení výdajů pro jednotlivé výsledky, určení

⁸ ED/2010/1 - Exposure Draft Measurement of Liabilities in IAS 37 (Limited re-exposure of proposed amendment to IAS 37)

současné hodnoty těchto částek a v neposlední řadě nepodjatý odhad pravděpodobnosti každého výsledku.

Očekávanou částku lze stanovit jako průměr současných hodnot možných výsledků vážený jejich pravděpodobnostmi. Takto určená částka se pravděpodobně nebude rovnat výši, kterou účetní jednotka při vypořádání závazku nakonec zaplatí. Rada však věří, že bude vhodným oceněním pro poskytovatele kapitálu, kteří právě zvažují všechny možné výsledky a jejich relativní pravděpodobnosti.

Odhady odtoků zdrojů potřebných ke splnění závazku by měly spojovat všechny dostupné informace o částce, časovém rozvrhu a pravděpodobnosti významných budoucích výdajů a zároveň by měly být shodné se zjistitelnou tržní cenou, jsou-li takovéto ceny dostupné. Pokud účetní jednotka splní závazek zaplacením protistraně (např. soudní spor), měly by významné odtoky zahrnovat vedle samotné platby i spojené náklady (např. soudní poplatky).

V případě, že je naopak závazkem provedení nějaké činnosti v budoucnu (např. vyřazení jaderného zařízení z provozu), odtokem by měly být ty částky, které účetní jednotka reálně zaplatí druhé smluvní straně v budoucnu za to, že tuto činnost provede za ni. Zdůvodněním tohoto postupu je, že dodavatelské ceny mohou být více objektivní při odhadu výše budoucích výdajů než určení vlastních budoucích nákladů účetní jednotky. Při určování dodavatelských cen ED 2010 neurčuje detailně pravidla pro zahrnování nákladů, tedy zda a v jakém rozsahu může účetní jednotka zahrnout nepřímé náklady či částečně alokovat režijní náklady. Při neexistenci trhu pro tento výkon, účetní jednotka odhadne částku, kterou by účtovala jiné straně v budoucnu za poskytnutí tohoto výkonu. Do odhadu jsou tedy zahrnuty náklady, které by podle účetní jednotky měly vzniknout, a marže která by byla požadována při poskytnutí tohoto výkonu.

V případě ED 2005 ani ED 2010 jsem nevyjmenovala všechny navrhované změny, snažila jsem se zaměřit především na ty významnější. Oproti původnímu IAS 37 jsou pravidla pro oceňování nefinančních závazků propracovanější, což by mělo podle Rady vést k větší srovnatelnosti účetních závěrek. Domnívám se však, že oceňování bude nadále značně problematické, neboť účetní jednotky musí odhadovat jednak možné výsledky situací, ale především k těmto výsledkům přiřazovat určitou pravděpodobnost a odhadovaný výdaj.

Vzhledem k tomu, že by se nový navrhovaný IFRS měl zabývat všemi nefinančními závazky mimo těch, které jsou upraveny jinými standardy, a zároveň vzhledem ke zrušení odlišností mezi podmíněným závazkem a rezervou, je opravdu zbytečné v novém standardu

rezervu definovat. Za velmi vhodné ale považuji možnost v některých státech dále tento pojem využívat, což bych doporučila i v případě naší republiky. Zlepšení v tomto ohledu očekávají některé účetní instituce (např. CPA Australia, v jejichž zemi se termín „provisions“ používá i v jiných oblastech – např. provisions for doubtful debts (rezerva na nedobytné pohledávky) či provision for depreciation (oprávky).

Za správný krok považuji i rozhodnutí o zrušení kritéria pravděpodobnosti při uznávání nefinančních závazků. Podle mého názoru je navrhovaná úprava oblasti rezerv vhodně zpracována.

2.5.3 Working draft

Rada nakonec upustila od označení nového standardu názvem Nefinanční závazky. V únoru 2010 zveřejnila na svých webových stránkách Working Draft k IFRS X (WD), který se rozhodla nazvat pouze názvem Závazky (Liabilities).

Cílem nového IFRS je zaručit, že účetní jednotky poskytují externím uživatelům účetních výkazů potřebné informace o závazcích, které nespádají do působnosti jiných standardů. Oproti původnímu IAS 37 je v rozsahu působnosti WD přímo zmíněno, že mezi závazky podle nového IFRS by měly spadat i závazky vyplývající z povinnosti vyřazení závodů a zařízení z provozu, ekologické obnovy a právních požadavků na účetní jednotku, které nejsou ovlivněny uznáním a oceňováním aktiv nebo závazků na základě jiných standardů. Dále je zde také uvedena zmíněná možnost využívat v některých jurisdikcích pro některé typy závazků termín „rezerva“.

Z nového IFRS by měla zmizet část definující jednotlivé pojmy jako např. smluvní, mimosmluvní či podmíněný závazek, který spolu s podmíněným aktivem bude z nového standardu odstraněn úplně. Definice zmařené a nevýhodné smlouvy by měly být nově uvedeny mimo standard v jedné z jeho příloh, jež se stanou formální součástí standardu. S pojmy smluvní i mimosmluvní závazek je nadále pracováno, jsou však vysvětleny až přímo v textu standardu.

Uznání závazku

Účetní jednotka může vykázat závazek, pokud daná položka splňuje definici závazku uvedeného v Koncepčním rámci (jde tedy o současnou povinnost účetní jednotky vyplývající z minulých událostí, k jejímž vypořádání je očekáváno snížení prostředků představujících ekonomický prospěch) a tento závazek musí být spolehlivě ocenitelný. Účetní jednotka má

závazek pouze, pokud má povinnost nebo odpovědnost jednat určitým způsobem a zároveň tuto povinnost či odpovědnost musí mít vůči jiné straně, jež z daného konání bude mít prospěch či naopak bude případným nevykonáním poškozena. (Je zřejmé, že o tuto podmínku je rozšířeno i vymezení mimosmluvního závazku.) Ve WD je také zdůrazněno, že definice závazku nevyžaduje určitý stupeň jistoty budoucího snížení ekonomického prospěchu. Z toho vyplývá, že vykázání současné povinnosti zakládající závazek je nezávislé na pravděpodobnosti snížení zdrojů společnosti.

V případě nejistoty účetní jednotky ohledně existence současné povinnosti by management dané společnosti měl zvážit všechny dostupné informace, jejichž podstata a rozsah závisí na různých okolnostech – např. na vlastních zkušenostech společností, na zkušenostech jiných společností ohledně obdobné vykazované položky, na informacích od strany, která si činí nárok na dané plnění (např. žalobce, reklamující), na zprávách od těch, kdo daný nárok prošetřují, na názoru odborníků či na doplňkových informacích vyplývajících z událostí po rozvahovém dni.

Současná povinnost musí být důsledkem minulé události a musí existovat nezávisle na budoucích událostech, tzn. pokud se účetní jednotka může vyhnout této povinnosti určitým budoucím jednáním, nevzniká jí současná povinnost a nemůže tak vykázat z ní plynoucí závazek. Je zdůrazněno, že závazky nelze v žádném případě tvořit na obecná podnikatelská rizika.

Stand-ready obligation

Na rozdíl od současného IAS 37 by se měl v novém IFRS objevit termín „stand-ready obligation“, který představuje povinnost účetní jednotky ke splnění závazku, jenž je podmíněný vyskytnutím či nevyskytnutím budoucí události. Stand-ready obligation je tedy, oproti současně využívanému podmíněnému závazku, závazkem účetní jednotky spojeným s nejistotou ohledně budoucího snížení ekonomického prospěchu a nikoli nejistotou, zda závazek existuje či nikoliv. Jedná se o případy, kdy má účetní jednotka povinnost být připravena provést specifické aktivity, pokud v budoucnu nastanou určité okolnosti a jestliže těmto budoucím událostem nemůže zabránit. Společnosti tak vzniká nepodmíněný závazek být připravena splnit závazek podmíněný nejistotou ohledně budoucích událostí. Stand-ready obligation je třeba důsledně odlišovat od nových povinností, které vyvstanou v závislosti na budoucích událostech.

Jako příklad stand-ready obligation WD uvádí účetní jednotka, která zodpovídá za povinnosti jiné strany provést ekologickou obnovu, pokud tato strana při plnění svých

povinností selže. Daný podnik nemá současnou povinnost provést ekologickou obnovu, protože je tato povinnost založena na budoucí události (nesplnění závazku druhou stranou). Účetní jednotka má však současný závazek být připravena k provedení ekologické obnovy v případě selhání druhé strany. Při oceňování této povinnosti bude účetní jednotka muset zvážit různé možné výsledky a jejich pravděpodobnosti. V některých případech může být pravděpodobnost nepříznivého výsledku tak nízká, že tento závazek bude nevýznamný.

Spolehlivé ocenění závazku

Mnoho závazků spadajících pod působnost nového standardu bude i nadále spojena s nejistou výší, proto WD opět zdůrazňuje důležitost využití odhadů. Další část zabývající se oceňováním závazků, rozdělená na počáteční a následné oceňování, je opisem přesného znění ED 2010, proto bych se jím na tomto místě již dále nezabývala.

Náhrady

Obdobně jako v současné době bude moci účetní jednotka vykázat právo na náhradu spojené se závazkem, avšak toto právo musí být spolehlivě ocenitelné. Účetní jednotka bude muset právo náhrady ocenit na základě stejných předpokladů, které využije k ocenění spojeného závazku. I nadále musí být náhrada vykázána jako aktivum v rozvaze a nikoli jako kompenzace závazku. Kompenzace v rámci výsledovky zůstala povolena.

Zveřejňování

IASB na základě změn v IAS 37 upravila i podmínky pro vykazování závazků. Účetní jednotka musí identifikovat v rozvaze (výkazu o finanční pozici) podstatu svých závazků a jejich uznanou výši. Na základě tohoto požadavku musí pro každou kategorii rozpoznaných závazků v poznámkách k účetní závěrce zveřejnit:

- 1) popis podstaty závazku;
- 2) účetní hodnotu na konci účetního období;
- 3) popis podílu, který má účetní jednotka ve fondech a veškerá omezení v přístupu k aktivům fondu (jedná se o fondy shromažďující prostředky na demontáž, likvidaci či ekologickou rekultivaci podle IFRIC 5) a
- 4) částku aktiv uznaných jako práva na náhradu.

Účetní jednotka musí zveřejnit nejistoty ohledně závazků. Pro každou kategorii závazků, při jejímž oceňování se využívá odhad, tak společnost zveřejňuje:

- 1) účetní hodnoty závazků na začátku a na konci účetního období - zahrnující závazky nově vytvořené i čerpané, změny v diskontované výši závazků způsobené tokem času či vlivem jiných změn na diskontní sazbu či příp. jinou úpravu částky závazku (např. plynoucí z revize jeho odhadu);
- 2) očekávaný časový rozvrh všech výsledných odtoků zdrojů; a
- 3) nejistoty ohledně výše a času těchto budoucích odtoků.

Pokud nastane situace, kdy účetní jednotka nevykáže závazek z důvodu nemožnosti ho spolehlivě ocenit, musí společnost, vedle podstaty tohoto závazku, zveřejnit i vysvětlení, proč ho nemůže spolehlivě ocenit. Taktéž bude muset uvést nejistoty ohledně času i částky odtoku zdrojů, příp. i existenci práva na náhrady.

Nově jsou upravena i specifická pravidla pro zveřejňování informací budoucích nákladů týkajících se restrukturalizace. Spolu s podstatou restrukturalizace (včetně údajů a okolností k ní vedoucích a předpokládaného data dokončení) a očekávaným časovým rozvrhem budoucích odtoků prostředků by měla účetní jednotka zveřejnit i informace o celkových očekávaných nákladech objevujících se v souvislosti s restrukturalizací v daném období (včetně údajů v kumulativní výši). Tyto informace účetní jednotka zveřejní poprvé v účetním období, v němž začne s implementací plánu restrukturalizace či ve kterém oznámí jeho hlavní znaky. Poté musí být informace zveřejňovány v každém dalším období až do dokončení restrukturalizace.

Aplikace pravidel pro uznání a oceňování

Aplikace pravidel je vedena až v jednom z dodatků k WD. Je zde popsán přístup k budoucím provozním ztrátám, nevýhodným smlouvám a restrukturalizaci. Oproti současnému IAS 37 se zde objevují i závazky v důsledku vyřazení aktiva z provozu či ekologické obnovy. Co se týče nevýhodných smluv je zde aplikováno rozdělení situací, kdy se smlouvy stanou nevýhodnými nezávisle na jednání účetní jednotky (např. snížení tržních cen dodávek pro danou účetní jednotku při smluvených fixních cenách) a kdy se naopak smlouvy stávají nevýhodnými na základě určitého konání účetní jednotky. V těchto případech nemůže účetní jednotka vykázat závazek z nevýhodné smlouvy do té doby než danou činnost způsobující nevýhodnost smlouvy provede. Jejím příkladem může být rozhodnutí vedení účetní jednotky vypovědět smlouvu, která do té doby není nevýhodná. Pokud náklady spojené s výpovědí smlouvy učiní smlouvu nevýhodnou, musí účetní jednotka uznat závazek tehdy, kdy smlouvu vypoví.

V případě závazků na demontáž aktiv a ekologickou obnovu je opět zmíněno, že se musí jednat o povinnosti, které nejsou závislé na chování účetní jednotky. Jsou zde přímo zakomponována pravidla z IFRIC 5 zabývající se tvorbou fondů vytvořených na demontáž, ukončení provozu, uvedení do původního stavu a ekologickou likvidaci.

3. Rezervy podle české legislativy

V českých účetních předpisech je kladen důraz především na účtování rezerv spíše než na vymezení pravidel pro jejich uznávání a oceňování. Určit přesná detailní pravidla pro účtování rezerv je, podle mého názoru důležité, avšak domnívám se, že vymezení pravidel pro jejich rozpoznání je mnohem důležitější.

Rezervy se v naší republice dělí na 2 skupiny podle legislativy, kterou jsou upraveny – na rezervy zákonné a ostatní. Za zákonné rezervy jsou považovány ty, jejichž tvorba a výše je upravena zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů (dále jen zákon o rezervách) a jinými zvláštními zákony (např. zákonem o odpadech, zákonem o ochraně a využití nerostného bohatství a atomovým zákonem). Jejich tvorba je výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmu, tedy daňově uznatelným nákladem. Stávají se tak nástrojem pro daňovou optimalizaci, neboť pomocí jejich tvorby dochází ke snížení základu daně z příjmů a tím ke snížení daňové povinnosti. Na druhé straně čerpání nebo rozpuštění rezervy vede v daném zdaňovacím období k navýšení základu daně z příjmů. V případě čerpání rezervy se ve stejném období objevují náklady, se kterými byla tvorba rezervy spojena (např. náklady na sanaci pozemku).

Mezi ostatní rezervy patří jednak rezervy, jejichž tvorba je požadována platnými účetními předpisy, a dále rezervy, o nichž rozhoduje výlučně účetní jednotka v návaznosti na vnitropodnikové směrnice. Účetní jednotka by si tedy měla ve svém vnitřním předpise stanovit jednotlivé tituly pro tvorbou rezerv, jejich výši a dále i způsob vytváření a používání. Na ostatní rezervy se vztahuje zákon o účetnictví a jeho prováděcí předpisy - v případě podnikatelů jde o Vyhlášku 500/2002 Sb. (dále jen Vyhláška) a Český účetní standard (ČÚS) 004 – Rezervy. Vyhláška vedle obecného vymezení pojmu rezerva⁹ uvádí pravidla pro postup tvorby a užití rezerv. Postupy účtování o tvorbě a použití rezerv jsou pak upraveny ČÚS 004.

Podle § 57 Vyhlášky je tvorba rezerv účtována na vrub nákladů, jejich použití, snížení nebo zrušení pro nepotřebnost ve prospěch nákladů. V ČÚS 004 je uvedena bližší specifikace účetních souvztažností. Tvorba rezervy se zaúčtuje ve prospěch příslušného účtu účtové skupiny 45 – Rezervy a souvztažně na vrub příslušného účtu nákladů v závislosti na tom, do jaké

⁹ „Rezervy jsou určeny k pokrytí budoucích závazků nebo výdajů podle § 26 zákona, u nichž je znám účel, je pravděpodobné, že nastanou, avšak zpravidla není jistá částka nebo datum, k němuž vzniknou. U rezerv podle zvláštních právních předpisů se postupuje podle těchto předpisů.“ (§ 57 odst. 1 Vyhlášky)

činnosti podniku spadají. V případě provozní oblasti se jedná o účty účtové skupiny 55 – *Odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období a opravné položky provozních nákladů*. Finanční oblast se vztahuje k účtové skupině 57 – *Rezervy a opravné položky finančních nákladů*. Rezerva na restrukturalizaci a jiné rezervy spojené s mimořádnou činností se vztahují k účtové skupině 58 – *Mimořádné náklady*. Co se týče rezervy na daň z příjmů, je účtována samostatně a to v účtové skupině 59 – *Daně z příjmů, převodové účty a rezerva na daň z příjmů*. Čerpání, popř. zrušení rezerv se účtuje na vrub účtové skupiny 45 a ve prospěch nákladových účtů ve výše uvedených účtových skupinách.

Zůstatky na účtech rezerv se převádí do následujícího účetního období. Způsob tvorby rezerv a jejich výše musí být prokazatelné. Při inventarizaci se posuzuje výše a odůvodněnost rezerv. Rezervy se nesmí přečerpat (nesmí mít aktivní zůstatek). Výdaje, na jejichž úhradu se rezerva tvořila, se musí přednostně uhradit z této rezervy. Rezerva se zruší v účetním období, kdy nastaly důvody, pro které byla vytvořena nebo kdy tyto důvody pominuly. Rezervy v naší republice není možné používat k úpravám výše ocenění aktiv.

3.1 Zákonné rezervy

Mezi zákonné rezervy patří především rezervy tvořené podle zákona o rezervách. Tento zákon v souvislosti s podnikateli upravuje:

- rezervy na opravu hmotného majetku,
- rezervy na pěstební činnost,
- rezervy na odbahnění rybníka,
- rezervy na sanaci pozemků dotčených těžbou,
- rezervy na vypořádání důlních škod a
- další rezervy, u nichž zvláštní zákon uvede, že jde o náklad na dosažení, udržení a zajištění příjmů.

Mezi tyto další rezervy patří např.:

- rezerva na rekultivaci, zajištění péče o skládku a asanaci po ukončení jejího provozu podle zákona č. 185/2001 Sb. o odpadech a
- rezerva na vyřazení jaderného zařízení z provozu podle zákona č. 18/1997 Sb. o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomového zákona)

Z uvedeného výčtu rezerv je zřejmé, že nejčastěji využívanou daňovou rezervou je rezerva na opravu dlouhodobého majetku, neboť ji může tvořit téměř každá účetní jednotka

vlastníci hmotný majetek. Zbývající rezervy jsou určeny spíše pro specifické typy společností, s jejichž činností se váží vysoké náklady. Tyto rezervy jsou většinou předmětem společenského zájmu.

Podle mého názoru v souvislosti s harmonizací našeho účetnictví s IFRS dojde ke zrušení rezervy na opravy, avšak podle zkušeností s lobbingem při přípravě zákonů si na to budeme muset ještě nějakou chvíli počkat. Dá se totiž očekávat, že se společnosti nebudou chtít s touto rezervou rozloučit. Zbývající rezervy bych za daňově účinné uznávala dále, neboť při daném způsobu tvorby mají svůj smysl. Stát v podstatě ponechává společnostem se specifickou činností část realizovaného zisku, kterou by jinak musely odvést ve formě splatné daně. Pokud by se ale způsob tvorby změnil, nebyl by důvod diskuze nad daňovou uznatelností rezerv - toto se týká např. rezervy na sanaci pozemků těžbou, její možné aktivace a následného odepisování.

Podle mého názoru by se však způsob tvorby změnit měl, protože postupné vytváření rezervy, jak je podle zvláštních zákonů stanoveno, nesplňuje její podstatu a není naplněna ani zásada opatrnosti – tedy promítnutí všech možných ztrát a závazků v okamžiku, kdy jsou známy.

Zákon o rezervách (i některé zvláštní zákony) stanovuje pro tvorbu všech výše uvedených rezerv povinnost vázaného účtu. Pro rezervu na opravu hmotného majetku je tato povinnost upravena nově od roku 2009. Tímto nařízením dochází jistou měrou k omezení možnosti optimalizace daňové povinnosti účetních jednotek. Za předpokladu, že se účetní jednotce podaří správně odhadnout výši potřebné rezervy, či ji v průběhu let správně korigovat, bude v okamžiku čerpání rezervy zabezpečena dostatečná suma peněžních prostředků.

Ve zdaňovacím období je tvorba rezervy daňově uznatelným nákladem pouze za předpokladu, že dojde k převodu peněžních prostředků ve výši rezervy tvořené v daném zdaňovacím období na samostatný účet (vedený v českých korunách nebo v eurech) v bance se sídlem na území České republiky. V případě rezerv na vypořádání důlních škod, sanaci pozemků dotčený těžbou, na opravu hmotného majetku a rezerv podle zvláštních zákonů může mít banka sídlo i na území jiného členského státu Evropské unie. Účetní jednotka musí pro každý jednotlivý účel tvorby rezervy zřídit právě jeden vázaný účet. Pokud nebudou peněžní prostředky v plné výši převedeny na tento samostatný účet nejpozději do termínu podání daňového přiznání, stává se daňově uznatelnou pouze ta část zaúčtované rezervy, která převedena byla. Dále zákon zdůrazňuje, že peněžní prostředky samostatného účtu mohou být čerpány pouze na účely, na které byla rezerva vytvořena. V případě rezerv se vztahem k dlouhému časovému horizontu, tj. rezervy na sanaci pozemků dotčených těžbou, na vypořádání důlních škod, na sanaci a rekultivaci skládek a rezerv na zajištění vyřazování

jaderného zařízení a pracoviště z provozu, je možné, po schválení příslušným úřadem nebo institucí, tyto prostředky použít i na pořízení státních dluhopisů denominovaných v české měně. Výnosy z těchto dluhopisů musí být vždy neprodleně převedeny na vázaný účet dané rezervy.

Podle mého názoru je tato povinnost stanovená účetní jednotkám velmi důležitá, neboť tak ochraňuje stát proti vynakládání vysokých výdajů např. v případě, že by těžební společnost bez povinnosti ukládání prostředků zanikla a následné rekultivace by musely být uhrazeny ze státního rozpočtu. Poněkud odlišná situace je v případě rezervy na opravu hmotného majetku – ta je spojena pouze s očekáváním snížení daňových optimalizací.

3.1.1 Rezerva na opravy hmotného majetku

Tato rezerva patří v naší zemi mezi oblíbené a hojně využívané rezervy. Jedním z důvodů je především daňová uznatelnost této rezervy. Rezerva na opravu dlouhodobého majetku však není podle IFRS ani podle US GAAP přípustná, neboť nesplňuje podmínky pro uznání rezervy. Účetní jednotka se totiž situaci, která podle našich pravidel vede k tvorbě rezervy, může vyhnout a to správným nastavením odpisů.

Rezerva se vztahuje k hmotnému majetku, jehož doba odepisování je minimálně pět let¹⁰. Rezervu tvoří zpravidla účetní jednotky, které mají k danému majetku vlastnické právo, ale může ji tvořit i nájemce hmotného majetku na základě smlouvy o nájmu podniku, pokud je k opravě daného majetku písemně zavázán. Do konce roku 2005 ji mohl na základě písemné smlouvy vytvářet i běžný nájemce hmotného majetku, tj. nebyla zapotřebí smlouva o nájmu podniku.

Mezi dokumentací potřebnou k tvorbě rezervy by neměl chybět plán oprav, rozpočet nákladů na opravy, vnitropodniková směrnice o tvorbě a čerpání rezerv a v neposlední řadě i inventární karta rezervy. Opravy však nesmí být zaměňovány za technické zhodnocení hmotného majetku, na které se rezervy tvořit nesmí. Dále rezervy nelze vytvářet na opravy majetku, který je určen k likvidaci nebo u něhož se opravy pravidelně opakují každý rok (údržba), na opravy v důsledku škody či jiné nahodilé události a ani na opravy majetku, k němuž má vlastnické právo poplatník v konkursním řízení.

¹⁰ Vzhledem k tomu, že od roku 2008 došlo ke zrušení odpisové skupiny 1a, kam byly zařazeny především osobní automobily, lze v současné době tvořit i rezervy na jejich opravu.

Výše rezervy na opravy hmotného majetku se stanovuje na základě daného hmotného majetku určeného k opravě a charakteru této opravy. Celková kalkulovaná výše opravy se musí rozložit do jednotlivých let tvorby rezervy rovnoměrně. Výše rezervy ve zdaňovacím období se určí jako podíl rozpočtu nákladů na opravu a počtu zdaňovacích období, která uplynou od zahájení tvorby rezervy do předpokládaného termínu zahájení opravy. Pokud je účetní jednotka tvořící rezervu plátcem DPH, pak při stanovení výši rezervy vychází z rozpočtu nákladů bez DPH. Do počtu zdaňovacích období pro výpočet výše rezervy na jedno zdaňovací období je zahrnuto zdaňovací období, kdy dojde k zahájení tvorby rezervy, a naopak se nezahrne období, ve kterém by podle předpokladu mělo dojít k zahájení opravy.

V případě movitých věcí mají účetní jednotky možnost vytvářet rezervu podle objemu jeho výkonu v technických jednotkách. Výše rezervy je pak rovna součinu podílu rozpočtu nákladů na jednotku předpokládaného objemu výkonů a součtu objemů skutečných výkonů za zdaňovací období a období předcházející, v případě že nebylo zdaňovacím obdobím.

Rezerva musí být tvořena alespoň ve dvou po sobě následujících zdaňovacích obdobích. Zároveň je pro jednotlivé odpisové skupiny zákonem určen i maximální počet let, v nichž lze jednotlivé rezervy tvořit. Tyto maximální hranice pro tvorbu rezerv zachycuje následující tabulka.

Tabulka: Maximální doba tvorby rezervy

Odpisová skupina	Počet let odpisování	Maximální počet ZO pro tvorbu rezervy
2	5	3
3	10	6
4	20	8
5	30	10
6	50	10

Zdroj: *Zákon o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů č. 593/1992 Sb.*

Nebude-li oprava zahájena nejpozději ve zdaňovacím období následujícím po zdaňovacím období, ve kterém byl plánován počátek jejího čerpání, rezerva se v tomto období musí zrušit. Tedy se o celou vytvořenou rezervu zvýší výsledek hospodaření při stanovení základu daně. V případě, že účetní jednotka zjistí nové skutečnosti, které mění výši rezervy, musí její výši upravit od zdaňovacího období, v němž tuto změnu zjistí. K navýšení rezervy, kterým se zabývá

inventarizační komise, by mělo docházet pouze ve výjimečných případech. V příloze k účetní závěrce by mělo být řádně zdůvodněno.

Rezerva se dále zruší v některých zvláštních případech, jímž je např. ukončení nebo přerušení¹¹ podnikání nebo jiné samostatně výdělečné činnosti, ukončení nájmu podniku, ke dni předcházejícímu vstupu do likvidace, ke dni předcházejícímu rozhodnutí o prohlášení konkursu či ke dni přecházejícímu zrušení stálé provozovny v ČR.

V případě, že se během tvorby rezervy na opravu stane nájemce podniku, který tvorbu rezervy započal, jejím vlastníkem, může v její tvorbě pokračovat, zůstane-li zachována odůvodněnost a účelovost její tvorby.

3.1.2 Rezerva na pěstební činnost

Tuto rezervu mohou tvořit pouze účetní jednotky, které jsou povinny, podle zákona č. 289/1995 Sb. o lesích, provádět obnovu lesa, veškerou výchovu lesních porostů do 40 let jejich věku, ochranu lesa a opatření k obnově porostů s nevhodnou nebo náhradní dřevinnou skladbou. Jejím smyslem je odložit zdanění jednorázových tržeb v okamžiku těžby dřeva až do doby, kdy budou realizovány průběžné náklady spojené s pěstební činností.

Rezerva je tvořena podle výše vytěženého objemu dřevní hmoty v m³. Výši této rezervy si stanoví účetní jednotky samy na základě předpokládaných nákladů na vypěstování nového lesního porostu, které jsou vyčísleny v rozpočtu nákladů na pěstební činnost. Jako daňově uznatelná může být tvořena jen na výkony uvedené v příloze zákona o rezervách (např. ochrana lesních porostů proti zvěři, stavba oplocenek). Nutno však ještě podotknout, že výčet daňově uznatelných pěstebních výkonů v této příloze v žádném případě nepokrývá všechny objektivní rizika spojené s pěstováním lesních porostů, proto si účetní jednotky působící v lesním hospodářství na pěstební činnost vytváří i další účetní rezervy, které však již nejsou daňově účinné. Jedná se například o ochranu mladých lesních porostů proti většině hmyzích škůdců či o melioraci lesních pozemků.

Příklad 3.1:

Společnost LESÍK a.s v roce 2008 vytěžila dřevo za 3 mil. Kč. Následně sestavila rozpočet nákladů na budoucí pěstební práce (uvedené v příloze zákona o rezervách), které činí 1,8 mil.

¹¹ Pokud není přerušení opět zahájeno do termínu pro podání daňového přiznání, v němž k němu došlo

Kč. V roce 2009 společnost provedla část činností, na něž tvořila rezervu (tj. vysadila nové stromy a postavila oplocenku). Náklady na provedené práce činily 700 000 Kč.

Řešení:

Společnost zaúčtuje rezervu na pěstební činnost ve výši 1,8 mil. Kč. Jelikož se jedná pouze o náklady na činnosti uvedené v příloze zákona o rezervách, bude celá tvorba rezervy daňově uznatelná (za předpokladu, že peněžní prostředky ve výši vytvořené rezervy budou převedeny na vázaný účet v bance), tudíž dojde ke snížení výsledku hospodaření i základu daně o celou výši vytvořené rezervy. V roce 2009 dojde k čerpání rezervy.

Účtování operací související s rezervou na pěstební činnosti:

Rok	Číslo	Transakce	Částka	MD	D
2008	1	Tvorba rezervy	1,8 mil.	552	451
	2	Převedení prostředků na vázaný účet	1,8 mil.	221.9	221.1
2009	3	Provedené práce	0,7 mil.	úč. sk. 5	321
	4	Čerpání rezervy	0,7 mil.	451	552
	5	Převedení prostředků z vázaného účtu	0,7 mil.	221.1	221.9

3.1.3 Rezerva na odbahnění rybníka

Odbahněním rybníka se podle zákona o rezervách rozumí odstraňování nánosů ze dna rybníka způsobených erozí okolních pozemků. Rezervu na odbahnění lze tvořit maximálně 10 po sobě jdoucích zdaňovacích období. Její tvorba, ocenění a použití je obdobné jako u rezervy na opravu hmotného majetku.

3.1.4 Rezerva na sanaci pozemků dotčených těžbou

Rezerva na sanaci je vytvářena podle zákona č. 44/1988 Sb. o ochraně a využití nerostného bohatství (tzv. horní zákon). Její výše je stanovena na základě plánu otvírky, přípravy a dobývání, jehož povinnou součástí je plán sanací a rekultivací. Musí odpovídat potřebám sanačních a rekultivačních prací na pozemcích narušených během těžební činnosti – tedy nákladům na komplexní úpravu narušeného území a územních struktur. Odvozuje se metodou měrných nákladů na jednotku těžby. Měrný náklad na sanaci a rekultivaci je roven podílu celkových nákladů na zahlázení báňské činnosti a vytěžitelných zásob nerostné suroviny. Roční výše vytvořené rezervy se vypočte jako součin měrného nákladu na 1 tunu nerostné

suroviny a plánovaného objemu těžby. Tuto částku je možné dále upravit s ohledem na inflaci při růstu cen. Celková výše tedy závisí na typu navržené rekultivace (lesy, voda, zemědělská půda a ostatní) a věcného objemu plánovaných rekultivačních činností. Tvorba i čerpání rezervy podléhá schválení příslušným báňským úřadem, přičemž v případě čerpání je zapotřebí i souhlasu ministerstva průmyslu a obchodu ČR.

Pokud společnost neuloží peněžní prostředky ve výši vytvořené rezervy za dané účetní období na vázaný účet do 30. června následujícího kalendářního roku, příp. tak neučiní ani v náhradní lhůtě stanovené obvodním báňským úřadem, může tento úřad rozhodnout o pozastavení platnosti povolení k dobývání.

Vzhledem ke své účelnosti se rezerva nesmí stát předmětem zajištění, nesmí být zahrnuta do majetkové podstaty a nepodléhá ani exekuci. Měla by být vždy využita k zahlazování následků těžby.

3.1.5 Rezerva na vypořádání důlních škod

Tato rezerva je upravena taktéž horním zákonem. Její výše se odvozuje podle očekávaných prostředků potřebných k vypořádání důlních škod v časovém průběhu podle jejich vzniku, případně i v předstihu před jejich vznikem. Tvorba rezervy však opět nezáleží pouze na rozhodnutí účetní jednotky, neboť v horním zákoně je stanovena povinnost schválení tvorby i čerpání rezervy příslušným obvodním báňským úřadem. V případě žádosti o čerpání rezervy musí společnost doložit výčet důlních škod, odhad nákladů na jejich odstranění a předpokládaný časový harmonogram vynakládání prostředků.

I v případě této rezervy je stanovena povinnost uložení peněžních prostředků nejpozději do 30. června kalendářního roku následujícího po skončení daného účetního období, v němž byla rezerva vytvořena.

3.1.6 Rezerva na sanaci a rekultivaci skládek

Podmínky tvorby a čerpání této rezervy jsou upraveny zákonem č. 185/2001 Sb. o odpadech. Jejím cílem je zabezpečení asanace skládky po ukončení jejího provozu a zamezení negativních vlivů skládky na životní prostředí. Tyto činnosti musí společnost provozující skládku zajišťovat po dobu nejméně 30 let.

Rezerva se tvoří na vrub nákladů a její výše je závislá na množství uloženého odpadu za rok. V případě uložení nebezpečného odpadu nebo komunálního odpadu s výjimkou odpadu azbestu činí výše na 1 tunu odpadu 100 Kč. Pro ostatní a azbestový odpad činí částka na 1 tunu

35 Kč. Prostředky musí být ukládány k poslednímu dni následujícího měsíce na zvláštní účet v bance (vytvořený zvlášť pro každou skládku). Čerpání prostředků z účtu (a v podstatě jakékoliv operace s ním) jsou možné pouze po souhlasu krajského úřadu.

Provozovatelé skládek musí vždy nejpozději do 15. února zaslat údaje o stavu vytvořené rezervy k 31. 12. předcházejícího roku (včetně výpisu bankovního účtu rezervy) obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa skládky. Prostředky na vázaných účtech nemohou být ani v případě této rezervy předmětem nařízení a provedení výkonu rozhodnutí ani zahrnuty do majetkové postaty provozovatele skládky, majitele skládky či jejich právních nástupců.

V případě že provozovatel skládky zanikne bez právního předpisu před ukončením péče o skládku, převádí banka nevyčerpanou část rezervy do Státního fondu životního prostředí ČR a uvědomí o tom i příslušný krajský úřad. Pokud zbývají na vázaném účtu prostředky naopak i po ukončení péče o skládku, jsou tyto prostředky uvolněny ve prospěch provozovatele skládky (příp. právního nástupce). Pokud provozovatel zanikl a právní nástupce není znám, získává prostředky obec, na jejímž území se skládka nachází.

3.1.7 Rezerva na zajištění vyřazování jaderného zařízení z provozu

Tato rezerva se musí na základě atomového zákona tvořit, pokud odhadované náklady na toto vyřazení přesáhnou 300 000 Kč. Daný odhad musí být ověřen Správou úložišť radioaktivních odpadů, která schvaluje i čerpání rezervy – tím i čerpání prostředků z vázaného účtu. Cílem rezervy je rovnoměrné získávání prostředků pro potřeby přípravy a realizaci vyřazování tak, aby byly k dispozici v potřebném čase a výši.

V případě vyřazování se jedná o velmi vysoké náklady, které budou vynaloženy v dlouhém časovém horizontu. Příkladem může být akciová společnost ČEZ, jež tvoří rezervu na vyřazení jaderné elektrárny Temelín a Dukovany. Podle výroční zprávy za rok 2008 se předpokládá, že proces likvidace jaderných elektráren bude pokračovat 50 let v případě Dukovan (předpokládané ukončení provozu 2027) a 60 let v případě Temelínu (s předpokládaným ukončením provozu v roce 2042) s předpokládanými náklady na vyřazení 17,3 mld. a 13,7 mld.

3.2 Ostatní rezervy – rezervy podle zákona o účetnictví

Mezi rezervy ostatní patří podle § 26 odst. 3 zákona o účetnictví patří:

- o rezervy na rizika a ztráty,

- o rezerva na daň z příjmů,
- o rezerva na důchody a podobné závazky,
- o rezerva na restrukturalizaci a
- o technické rezervy.

Dále jsou mezi ně zahrnuty i částky rezervy tvořené nad rámec zákona o rezervách, které svojí výší přesahují daňovou uznatelnost. Pokud se např. společnost provozující skládku rozhodne vytvářet rezervu na sanaci skládky ve vyšší částce než ji povoluje zákon, rozděluje se tato rezerva na zákonnou (do výše stanovená zákonem) a účetní (pouze ve výši přesahující částku stanovenou zákonem).

Podle ČÚS 004 se rezervy vytvářejí buď procentem z určeného základu, nebo v absolutní částce. Tvorba všech ostatních rezerv není považována za daňový náklad. Z tohoto důvodu je nutné při jejich tvorbě v daném zdaňovacím období zvýšit výsledek hospodaření (pro účely stanovení základu daně) a při jejich čerpání se výsledek hospodaření naopak snižuje o čerpanou částku. Dále u těchto rezerv není na rozdíl od daňově uznatelných rezerv povinnost ukládat peněžní prostředky na zvláštní účet, avšak účetním jednotkám není tato možnost odebrána. Je pak tedy na každé účetní jednotce, aby sama zvážila výhody a nevýhody (dané prostředky může do doby čerpání využívat jiným výhodnějším způsobem).

Rezerva na rizika a ztráta

Jako rezervu na rizika a ztráty není dovoleno v žádném případě vytvářet rezervy na neidentifikovatelné případy (např. na obecná podnikatelská rizika). Pod tímto lehce zavádějícím názvem jsou zařazeny rezervy, jejichž tituly tvorby si stanovuje účetní jednotka sama. Může se jednat např. o rezervy na záruční opravy nebo soudní spory.

Rezerva na daň z příjmů¹²

Rezerva na daň z příjmů se tvoří, jestliže okamžik sestavení účetní závěrky předchází okamžiku řádného vyčíslení daňové povinnosti. Rezerva se rozpustí v následujícím účetním období, poté co je zjištěna velikost daňové povinnosti na základě daňového přiznání. Tato rezerva se nesmí využívat při zaúčtování závazků na jiné daně (např. nemovitosti), jelikož je výslovně určena pouze pro daň z příjmů. Pokud účetní jednotka platila v průběhu účetního

¹² Pojem rezerva na daň z příjmů však není z terminologického hlediska správný, jelikož se nejedná o daň z příjmů, ale daň ze zisku – nezdaňuje se totiž celý příjem účetní jednotky, ale pouze kladný rozdíl mezi výnosy a náklady.

období zálohy na daň z příjmů, rezerva by měla být zaúčtována jen do výše rozdílu mezi odhadovanou výší splatné daně a souhrnem zaplacených záloh, neboť budoucím výdajem bude pro účetní jednotku pouze nedoplatek na dani. Je zřejmé, zjistí-li účetní jednotka naopak přeplatek na zálohách, rezervu tvořit v tomto období vůbec nebude.

Podle mého názoru by tato položka nemusela být vykazována přímo v rezervách. Jedná se o odhad splatné daně, tedy o částku, kterou může účetní jednotka poměrně spolehlivě odhadnout. Jde tedy o jistý závazek, u nichž účetní jednotka zná přesně účel, věřitele (finanční úřad) i lhůtu splatnosti. Nejistá je pouze částka daně, která bude muset být po vyhotovení daňového přiznání v následujícím účetním zaplacená. Domnívám se proto, že by místo rezervy na daň z příjmů bylo vhodnější tuto částku v rozvaze vykázat v dohadných položkách pasivních.

Rezerva na důchody a podobné závazky

Rezerva na důchody a podobné závazky se vykáže pouze v případě, pokud účetní jednotka tvoří tuto rezervu na základě povinnosti vyplácet zaměstnancům důchody nebo podobné požitky uložené jí smlouvou nebo právním předpisem. Při současné právní úpravě penzí není našimi účetními jednotkami příliš využívána. Ve vyspělých státech jsou však rezervy na penze a jiné zaměstnanecké požitky hojně využívány, proto je pravděpodobné, že k jejich rozšíření dojde i v našich podmínkách.

Rezerva na restrukturalizaci

Tvorbou rezervy na restrukturalizaci se podrobně zabývá český účetní standard 004 – Rezervy. Vychází z úpravy uvedené v IAS 37. Podle ČÚS 004 může rezervu na restrukturalizaci tvořit účetní jednotka pouze na základě schváleného programu. Program restrukturalizace významně mění předmět činnosti účetní jednotky nebo způsob, jakým je činnost účetní jednotky prováděna. Rezerva na restrukturalizaci může zahrnovat zejména přemístění podnikatelských aktivit do jiné oblasti, případně uzavření provozu nebo utlumení části podnikatelských aktivit. Rezervu na restrukturalizaci lze tvořit pouze na náklady nezbytně nutné k uskutečnění programu restrukturalizace, které nesouvisí s pokračujícími aktivitami. Mezi tyto náklady patří např. náklady na přeškolení nebo přemístění zaměstnanců či náklady marketingu.

4. Srovnání rezerv podle IAS/IFRS a české účetní legislativy

Při porovnávání úpravy rezervy podle české legislativy a podle IAS/IFRS je nutné mít na paměti, že velká část rozdílů je důsledkem odlišného přístupu k jejich tvorbě. Tvorba IAS/IFRS je založena na anglosaském modelu. Jejich cílem je především zajištění srovnatelnosti účetních výkazů a nikoli stanovení, jak mají být jednotlivé situace účtovány. Naproti tomu česká úprava vychází z kontinentálního modelu, v němž je kladen důraz na právní normy. Účetnictví je tak u nás často (narozdíl od IFRS) provázáno i s daňovými zákony - v případě rezerv především se zákonem o rezervách pro zjištění základu daně.

V našich předpisech není problematika týkající se pravidel pro uznání rezerv (vyjma většiny zákonných) příliš upravena, naopak jsou silně zaměřeny na jejich účtování. Stát klade důraz na správné postupy účtování zejména proto, že na základě výsledku hospodaření se odvozuje základ daně, tedy veličina určující výši peněžních prostředků putujících od jednotlivých účetních jednotek do státní pokladny. Podle mého názoru by se však účetnictví daňovým hlediskům podřizovat nemělo, jelikož čím více se na daně bere ohled, tím více může docházet k vzdalování od věrného a poctivého obrazu účetnictví.

Všeobecně se dá říci, že účetní jednotky vykazující podle českých účetních předpisů podceňují využívání účetních rezerv. Při své činnosti naopak kladou důraz na tvorbu daňově uznatelných rezerv, které jsou v některých případech v rozporu s rezervami podle IAS/IFRS.

4.1 Obecná úprava rezerv

České účetní legislativě všeobecně chybí vymezení jednotlivých účetních položek. Nenalezneme v nich dokonce ani definici aktiv a závazků, jež se v případě IFRS objevuje v Koncepčním rámci. Není proto tolik překvapující, že v nich není uvedena ani definice rezerv. Vzhledem k připravovaným změnám však nadále nebude definice rezervy uváděna ani v IFRS. České účetní předpisy nepracují ani s dalšími pojmy uváděnými současným IAS 37 a neobjeví se ani v jeho nahrazujícím standardu – např. s mimosmluvním závazkem, nevýhodnou smlouvou či podmíněným závazkem. Do nového IFRS upravujícího nefinanční závazky již však nebude zahrnuta ani definice podmíněného závazku.

Nový IFRS však nezakazuje v jednotlivých jurisdikcích používat termín rezervy ve vykazování části nefinančních závazků. Osobně bych byla pro, aby se pojem „rezerva“ v naší

účetní legislativě využíval i nadále a zároveň bych doporučila doplnění jeho definice, poněvadž podle mého názoru více vystihuje podstatu dané položky než pojem „nefinanční závazek“.

Domnívám se, že by všechny významné účetní položky měly být definovány a teprve na základě daných definic by s nimi bylo dále v legislativě pracováno. S ohledem na sice velmi pozvolnou, ale přesto stále postupující harmonizaci našeho účetnictví s IFRS, doufám, že se definice začnou postupně v našich účetních předpisech objevovat.

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, české předpisy se na rozdíl od IFRS nezabývají kritérii uznání rezervy, což je podle mého názoru mimo jiné spojeno i s neexistencí definice závazku v české účetní legislativě, jelikož je na ni v kritériích uznání odkazováno. Specifikace pravidel pro uznávání rezerv je podle mého názoru velmi důležité, proto by bylo vhodné, aby se tato pravidla objevila v českých účetních předpisech co nejdříve.

České účetní předpisy se nezabývají ani problematikou pravděpodobnosti, pouze vymezují, že u budoucího závazku, na který se tvoří rezerva, musí být pravděpodobné, že nastane. Nikde však není zmíněno, jak velká pravděpodobnost by to měla být – zda dostačuje pouze např. 20% či je nutné mít např. alespoň 60 %-ní pravděpodobnost. Osobně bych to však nepovažovala za příliš velký problém, jelikož určování pravděpodobnosti může být v některých případech velmi subjektivní, protože stanovená hranice pravděpodobnosti pro uznávání rezervy lze obcházet. Naproti tomu IAS 37 požaduje pravděpodobnost odtoku ekonomických zdrojů nezbytných k vypořádání závazku vyšší než 50% (spíše pravděpodobné než nepravděpodobné). Dalo by se tedy říci, že naše účetní jednotky mají pro tvorbu rezerv větší pole působnosti. V tomto ohledu se však k IFRS přiblížíme, jelikož požadavek 50%-ní pravděpodobnosti z kritérií pro uznání nefinančního závazku podle IFRS vymizí.

Obdobně velká pozornost není věnována v českých předpisech (s výjimkou rezerv zákonných) ani oceňování rezerv. Pouze je zde uvedeno, že se rezervy tvoří buď pomocí procenta z určitého základu, nebo v absolutní částce. Oceňování rezerv i budoucích nefinančních závazků je v IAS 37 (v i v plánovaném IFRS) založeno na odhadech, které jsou podle IFRS neodmyslitelnou součástí sestavování účetní závěrky. Z hlediska českých právních předpisů je zřejmá snaha o eliminaci využívání odhadů (zejména u daňově uznatelných rezerv).

Současný IAS 37 stanovuje oceňování individuálních závazků tzv. nejlepším odhadem a oceňování skupin podobných závazků metodou střední hodnoty. V připravovaném IFRS však na oceňování nefinančních závazků budou kladeny nové požadavky tak, aby se oceňování nefinančních závazků v různých společnostech ještě více přiblížilo a stalo se tak snadněji porovnatelné. I v této oblasti úpravy rezerv máme velké nedostatky, proto bych i v případě

úpravy oceňování doporučila, aby byla do našich účetních předpisů pravidla pro tvorbu rezerv zakomponována.

Příliš velký problém nevidím v případě vykazování současné hodnoty rezerv, s níž naše účetní předpisy (určené pro podnikatele) na rozdíl od IAS 37 rovněž nepracují. Vykazování rezerv v jejich současné hodnotě považuji osobně za správnější přístup, který má na druhé straně svá úskalí v podobě správně určené diskontní sazby. Domnívám se, že by naše účetní jednotky mohly případné rozdíly vyplývající ze současné hodnoty upravovat při roční inventarizaci rezerv s doplněním informací o změně výše rezervy v Příloze. I při tomto postupu by však bylo dobré přesně vymezit pravidla pro určení výše sazby pro diskontování, aby byla zachována srovnatelnost účetních výkazů jednotlivých společností.

4.2 Rozdíly v druzích rezerv

Ani jedna z úprav rezerv si neklade za cíl podat podrobný soupis možných situací, na něž účetní jednotka má tvořit rezervu. IAS 37 přímo ve svém textu uvádí pouze rezervu na nevýhodné smlouvy a na restrukturalizaci. Některé další příklady rezerv se pak objevují v Dodatku C. České předpisy uvádí výčet možných rezerv o něco podrobněji, což je dáno přesným vymezením daňově uznatelných rezerv.

Podle IFRS rezervy nelze tvořit na budoucí výdaje, pokud nejsou založeny nějakou minulou událostí. Výslovně zakazuje tvořit rezervu na budoucí provozní ztráty, neboť nesplňuje definici závazku ani test na rezervu. Ve výčtu rezerv v zákoně o účetnictví je rezerva na rizika a ztráty uvedena ihned na prvním místě titulů možné tvorby rezerv. V tomto případě však zákonodárci podle mého názoru zvolili nevhodně označení, neboť pod tuto rezervu spadají rezervy, o jejichž tvorbě rozhoduje sama účetní jednotka – tedy všechny rezervy, které nemůže zařadit pod jinou položku. Mezi rezervu na rizika a ztráty patří mimo jiné i rezerva na soudní spor či záruční opravy, jejichž tvorba je i podle IAS 37 žádoucí. A právě v případě rezervy na rizika a ztráty se podle mého názoru naráží na problém nedostatečného vymezení rezerv, jelikož účetní jednotka si může sama rozhodovat o titulech tvorby, avšak tyto tituly netestuje na splnění požadavků na rezervu. Domnívám se, že by i v našich předpisech mělo být důrazně vymezeno, že se rezerva nesmí tvořit na neidentifikovatelné rizika či ztráty v budoucnu.

Rezerva na daň z příjmů by se podle IAS 37 netvořila, ale byla by považována za jistý dluh. Dalším rozdílem mezi IFRS a českou legislativou je naopak rezerva na nevýhodné smlouvy, kterou IFRS explicitně uvádí v IAS 37, zatímco v naší legislativě se tato rezerva neobjevuje. Podle mého názoru by se tato rezerva mohla zahrnovat právě do výše zmíněných

rezerv na rizika a ztráty. V souvislosti s nevýhodnými smlouvami by se podle mého názoru měla objevit i definice zmařené smlouvy, na něž se rezerva netvoří.

Úprava rezervy na restrukturalizaci vychází z úpravy uvedené v IAS 37, i přesto mezi oběma úpravami existují rozdíly. V očekávaném IFRS však dochází k úpravě tvorby nefinančních závazků vznikajících v souvislosti s restrukturalizací, kdy by se mělo na jednotlivé náklady související s restrukturalizací pohlížet jako by byly na restrukturalizaci nezávislé.

Ostatní rezervy – tedy rezerva na pěstební činnosti, rezerva na odbahnění rybníka, rezerva na sanaci pozemků dotčených těžbou a rezervu na vypořádání důlních škod je pro srovnávání vždy nutné otestovat tzv. testem na rezervu, zda splňují podmínky pro uznání rezervy podle IAS/IFRS. Lze tedy obecně říci, že v IFRS není ani nebude na rozdíl od české úpravy povoleno vytvářet rezervu podle zvláštních zákonů, pokud nesplňuje kritéria uznání. V tomto přístupu je krásně vidět nezávislost účetnictví na jiných předpisech, která v naší republice bohužel chybí.

4.2.1 Rezerva na opravy hmotného majetku

Nejčastěji zmiňovaným rozdílem je rezerva na opravu dlouhodobého majetku, která není přípustná podle Mezinárodních účetních standardů, jak je výslovně uvedeno v Dodatku C k IAS 37. Tento rozdíl je způsoben odlišným pohledem na jednotlivá aktiva. IAS 16 – Pozemky, budovy a zařízení, který řeší mimo jiné i způsoby odepisování těchto dlouhodobých aktiv, pohlíží na dlouhodobá hmotná aktiva jako na soubor jednotlivých složek – komponent, jimiž je dané aktivum tvořeno. Při rozdělování aktiva do jednotlivých komponent by měla účetní jednotka přihlížet jednak k rozdílné době životnosti komponent a jednak (na základě principu významnosti) k ceně dané komponenty (pořizovací náklady každé komponenty by měly být k pořizovací ceně aktiva jako celku významné). Při odepisování dlouhodobých aktiv standard požaduje, aby každá komponenta byla odepisována samostatně. Příkladem jednotlivých komponent uvádějí IFRS u letadla rozdělení na trup letadla a jeho motory, kdy motory mají přibližně poloviční životnost, nebo v případě vysoké peci je jednou komponentou samotná pec a druhou její vyzdívka, která se musí z technických důvodů v pravidelných intervalech vyměňovat.

Podle český účetních předpisů se až do konce roku 2008 na dlouhodobá aktiva pohlíželo i při odepisování pouze jako na jeden samostatný celek. V důsledku rozdílné životnosti jednotlivých součástí se tvoří rezerva na jejich výměnu (opravu) – ve zmiňovaném případě opravy letadla se tedy tvoří rezerva na výměnu motorů letadla. Účetní jednotka se tak průběžně snaží zadržovat prostředky, které bude muset v budoucnu na plánovanou opravu vynaložit. Od

1. 1. 2009 se ve Vyhlášce objevila možnost i pro české účetní jednotky využít komponentního odepisování (od účetního období započatých 1. 1. 2010).

Domnívám se, že tento způsob zavádění komponentního přístupu odepisování je v naší republice vhodný, jelikož pro účetní jednotky neznamenal nutný prudký přechod na odlišný způsob odepisování dlouhodobého hmotného majetku. Přesto je z hlediska podstaty rezerv nutné, aby se ve Vyhlášce změnila možnost komponentních odpisů na povinnost jejich využití co nejdříve a aby především byla zrušena možnost tvořit rezervu na opravy. Otázkou však zůstává, kolik společností se možnost komponentního odepisování rozhodlo využít. Větší společnosti vykazující podle IFRS tento způsob odepisování již využívaly i před rokem 2009 a je pravděpodobné, že menší společnosti nemají vzhledem k daňové uznatelnosti rezervy k využívání komponentního principu odepisování motivaci. Při jejich využívání vzniká ještě větší rozdíl mezi daňovými a účetními odpisy.

Příklad 4.1

Společnost GAMA a.s. zakoupila počátkem roku 2009 vysokou pec za celkovou pořizovací cenu 450 000 p. j. Pec má životnost 30 let. GAMA využívá lineární odpisy, přičemž každých 5 let je nutné provádět výměnu vyzdívky. Očekávané výdaje nutné na výměnu vyzdívky činí 50 000 p.j.

Počátkem roku 2014 by tedy mělo dojít k první výměně vyzdívky.

1) V případě, že by společnost využívala komponentní přístup k odepisování pece podle IAS 16 byl by vliv na výsledek hospodaření následující:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PC pece (bez vyzdívky)	400 000	400 000	400 000	400 000	400 000	400 000
Odpisy	13 333	13 333	13 333	13 333	13 333	13 333
ZC pece (bez vyzdívky)	386 667	373 333	360 000	346 667	333 333	320 000
PC vyzdívky	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Odpisy vyzdívky	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000 ¹
ZC vyzdívky	40 000	30 000	20 000	10 000	0	40 000 ¹
Výše ZC pece v rozvaze	426 667	403 333	380 000	356 667	333 333	360 000
Vliv na VH	-23 333	-23 333	-23 333	-23 333	-23 333	-23 333

kde PC – pořizovací cena a ZC pece – zůstatková cena.

Poznámka: ¹ – odpisy i ZC vyzdívky v roce 2014 se vztahují již k nově vyměněné vyzdívce pece

Pořizovací cena pece (450 000 p. j.) je rozdělena do dvou komponent – do samotné pece bez vyzdívky v hodnotě 400 000 p. j. a do vyzdívky (50 000 p. j.). Odepisování obou komponent

probíhá nezávisle na sobě, zůstatková cena pece jak celku je pak opět součtem zůstatkových cen obou komponent. V roce 2013 dochází k úplnému odepsání první vyzdívky. Začátkem následujícího roku je provedena výměna vyzdívky a opět vyzdívka se tak začíná opět odepisovat z plné částky.

Roční odpis pece bez vyzdívky: $400\,000 / 30 = 13\,333$ p. j.

Roční odpis vyzdívky: $50\,000 / 5 = 10\,000$ p. j.

2) Pokud by GAMA nevyužila možnosti komponentního odepisování pece a vytvářela by rezervu na opravu hmotného majetku, mělo by to následující dopad na výsledek hospodaření GAMy:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PC pece	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
Odpisy	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
ZC pece	435 000	420 000	405 000	390 000	375 000	360 000
Tvorba rezervy	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Čerpání rezervy						-50 000
Náklady na výměnu						50 000
Vliv na VH	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000

Roční odpis pece: $450\,000 / 30 = 15\,000$ p. j.

Tvorba rezervy: $50\,000 / 5 = 10\,000$ p. j.

Pro srovnání uvádím promítnutí změn do rozvahy a výsledovky v roce zařazení pece do užívání (2009) a v roce první výměny vyzdívky pece (2014)

Rozvaha 2009 (IFRS)			
DHM	450 000		
- oprávky	-23 333	VH	-23 333
BÚ	-450 000		
změna A	-23 333	změna P	-23 333

Rozvaha 2009 (ČR)			
DHM	450 000		
- oprávky	-15 000	VH	-25 000
BÚ	-450 000	Rezerva	10 000
změna A	-15 000	změna P	-15 000

Výsledovka 2009 (IFRS)			
N - odpisy	23 333		
VH	-23 333		

Výsledovka 2009 (ČR)			
N - odpisy	15 000		
N - rezervy	10 000		
VH	-25 000		

<i>Rozvaha 2014 (IFRS)</i>				<i>Rozvaha 2014 (ČR)</i>			
<i>DHM</i>	450 000	<i>VH m.l.</i>	-116 665	<i>DHM</i>	450 000	<i>VH m.l.</i>	-125 000
- oprávky	-89 998	<i>VH</i>	-23 333	- oprávky	-90 000	<i>VH</i>	-25 000
<i>BÚ</i>	-500 000			<i>BÚ</i>	-500 000	<i>Rezerva</i>	10 000
<i>změna A</i>	-139 998	<i>změna P</i>	-139 998	<i>změna A</i>	-140 000	<i>změna P</i>	-140 000

<i>Výsledovka 2014 (IFRS)</i>				<i>Výsledovka 2014 (ČR)</i>			
<i>N - odpisy</i>	23 333			<i>N - odpisy</i>	15 000		
				<i>N - rezervy</i>	-40 000		
				<i>N - oprava</i>	50 000		
<i>VH</i>	-23 333			<i>VH</i>	-25 000		

Inspirace: [15]

4.2.2 Rezerva zahrnutá do ocenění aktiv

Jedním z dalších rozdílů mezi českou úpravou rezerv a úpravou podle IFRS je přístup k očekávaným výdajům na likvidaci aktiva (např. náklady na likvidaci jaderných elektráren či chemických výrobníků) a k sanacím pozemků. Obě úpravy se shodují v tom, že na tyto aktivity je třeba rezervu vytvářet. Na základě IAS 37 by se však tato rezerva měla vytvořit ihned při pořízení daného aktiva (povrchového dolu, atomové elektrárny), jestliže pro danou společnost existuje závazek aktivum odstranit. V naší právní úpravě se však dané rezervy vytváří průběžně po celou dobu životnosti a odpovídající částka roční tvorby rezervy účtovaná na vrub nákladů pak vstupuje přímo do výsledku hospodaření.

Aby byla naplněna postata rezervy, měla by se účetní rezerva podle mého názoru vykazovat ihned při rozpoznání daného závazku a dále by neměla být rozměňována do několika až desítek účetních období. V těchto případech je opět vidět, jak je naše účetní výkaznictví podřízováno na základě právních předpisů zájmům státu. Stát po daných specifických společnostech (společnosti zabývající se těžbou a provozováním jaderných elektráren) požaduje, aby na základě pečlivých propočtů každoročně vytvářely rezervu v požadované výši a tím v podstatě docházelo k zadržování zisku, jenž musí být následně převeden na zvláštní účet v bance. Prostředky vázaného účtu pak mohou účetní jednotky využívat pouze se svolením příslušného úřadu. Jedná se totiž o poměrně vysoké částky, které v budoucnu budou muset být vynaloženy na demontáž některých aktiv a případné rekultivace dotčeného území. A tak účetní jednotky tvoří rezervy průběžně během dlouhého časového období, i přestože již v době zahajování činnosti vzniká účetní jednotce závazek v budoucnu dotčená území uvést do původního stavu.

Naproti tomu IFRS na základě ustanovení v IAS 16 požadují, aby počáteční odhadované náklady na odstranění či přemístění aktiva a případné uvedení místa, kde je aktivum umístěno,

do původního stavu, zahrnovali přímo do pořizovacích nákladů daného aktiva, jestliže tato povinnost vzniká účetní jednotce již v době pořízení. Účetní jednotky vykazující podle IFRS tedy vytváří již při pořizování aktiva rezervu na budoucí výdaje v souvislosti s vyřazením aktiva z provozu v současné hodnotě jejich plné výše, avšak neúčtují ji na vrub nákladů, ale na vrub pořízení aktiv. Výše rezervy se v nákladech také projevuje postupně a to prostřednictvím odpisů ze zvýšené pořizovací ceny aktiva.

Podle mého názoru přístup IFRS plně odpovídá správnému vykázání rezervy, jež by měl být uplatňován v účetních výkazech. Neřeší ovšem, zda účetní jednotka bude mít v době potřeby vyřazení či rekultivace dostatek likvidních prostředků, ze kterých dané činnosti bude moci uhradit. Náš přístup neodpovídá pravidlům pro vykázání rezervy, klade však důraz na důležitost těchto rezerv, jelikož jsou předmětem společenského zájmu. Velmi pečlivě stanovuje pravidla pro jejich tvorbu a určuje i povinnost vázání prostředků na peněžním účtu. Myšlenka jejich tvorby mi přijde rozumná, avšak mělo by se tak postupovat vně účetního výkaznictví, pouze s dopadem do základu daně. Z účetního hlediska si myslím, že je správné ocenění aktiva, které zahrnuje i náklady na vyřazení z provozu či případné rekultivace, dekontaminace a sanace půdy.

Pokud by však i zákon o daních z příjmů uznal jako ocenění aktiva pořizovací cenu aktiva včetně dodatečných nákladů na konci provozu daného aktiva (demontáž či rekultivaci půdy), zvýšily by se odpisy tohoto majetku. Tím by také docházelo k zadržování části peněžních prostředků (jako v případě postupné tvorby daňově uznatelných rezerv) a část odpisů (a při diskontování rezervy i úrokových nákladů) vážící se právě k této rezervě by na základě podrobného odpisového plánu mohla být povinně ukládána na zvláštní bankovní účet, čímž by bylo dosaženo obdobného přístupu k vytvořeným rezervám, který funguje v České republice v současné době.

5. Tiché rezervy

Oceňování aktiv a pasiv patří všeobecně mezi nejtěžší problémy, se kterými se musí finanční účetnictví potýkat. Rozdíly mezi oceněním jednotlivých položek aktiv a závazků a jejich skutečnou cenou (reálnou hodnotou) se promítají do velikosti vykazovaného vlastního kapitálu. V podstatě z těchto rozdílů mohou vznikat dva typy tzv. rozdílů z oceňování.

První z nich ústí do vykázání vyšší hodnoty vlastního kapitálu než by odpovídalo skutečnosti. Tato fiktivní část vlastního kapitálu může být způsobena nadhodnocením některých položek aktiv či zahrnutím neexistujících položek do aktiv, na straně pasiv pak podhodnocením některých položek či nevykázáním existujících dluhů.

Při druhém typu rozdílů z oceňování je naopak v účetních výkazech vykázána nižší částka vlastního kapitálu než by odpovídalo skutečnosti. Tyto rozdíly mezi skutečnou hodnotou vlastního kapitálu a jeho hodnotou účetní jsou nazývány tichými rezervami. Tiché rezervy vznikají taktéž různými způsoby a to podhodnocením některých položek aktiv (tzn. účetní ocenění daného aktiva je nižší než by odpovídalo skutečnosti) či nadhodnocením některých pasiv (tzn. je vykázána vyšší hodnota dluhu než je jeho reálná výše). Dále mohou vznikat i nezahrnutím existujícího aktiva do rozvahy nebo naopak zahrnutím neexistujícího dluhu.

Pokud nejsou v účetní závěrce vykázána existující aktiva nebo jsou zde naopak uvedeny neexistující dluhy či se jejich ocenění odlišuje od ocenění požadovaném právními předpisy, dochází k překračování hranic zákona a účetní jednotce tímto postupem může hrozit i postih. Na základě hlediska právní přípustnosti jejich tvorby a rozpouštění je možno tiché rezervy dělit na tiché rezervy právně přípustné a tiché rezervy jako delikty.

Otázkou je, jaká oceňovací báze je vhodným reálným oceněním pro zjištění výše tichých rezerv. Může jím být např. reprodukční pořizovací cena, realizační hodnota či běžná tržní cena. Při zjišťování výše tichých rezerv jsou v praxi nejvíce využívány běžné ceny, které dobře vystihují současný stav na trhu.

Tiché rezervy lze tedy vymezit jako účetně nevykázanou část vlastního kapitálu. Je tedy zřejmé, že výši tichých rezerv na rozdíl od rezerv ostatních v rozvaze nenalezneme. To však neznamená, že by o jejich existenci nemohli být uživatelé účetních výkazů nikdy informováni. Informace o některých tichých rezervách, označovaných jako netajené, musí být uvedeny v příloze k účetní závěrce (účetní jednotka musí informovat např. o způsobech oceňování majetku, odpisování, tvorbě a pohybu rezerv či o majetku, jehož tržní cena se značně odchyluje od jeho účetního ocenění). Naproti tomu informace o tichých rezervách tajných nejsou zveřejňovány, neboť jsou velmi důvěrné. Souvisejí totiž s nejskrytějšími záměry podniku (např.

s plánovanou expanzí podniku). Tyto informace jsou velmi ceněné, v některých případech se mohou dokonce stát předmětem nekalých praktik.

5.1 Vznik tichých rezerv

Vznik tichých rezerv může být způsoben vnějším prostředím, na něž podnik nemůže působit, či určitým rozhodnutím vedení podniku. Účetní jednotce tak mohou z hlediska ovlivnitelnosti tvorby vzniknout dvě skupiny tichých rezerv. První z nich jsou tiché rezervy nucené, jejichž vznik nemá účetní jednotka možnost ovlivnit, a druhým tiché rezervy dobrovolné, jejichž vznik naopak účetní jednotka ovlivnit může. Dobrovolné rezervy je dále možné dělit na záměrné či bezděčné.

Z označení tichých rezerv nucených je patrné, že v účetnictví podniku objeví nezávisle na rozhodnutí podniku. Tiché rezervy nucené jsou ovlivněny externím prostředím (zákony a jinými právními předpisy či vývojem cen v tržním prostředí). Jako příklad lze uvést tiché rezervy vznikající v účetnictví povinně založeném na principu historických cen. Pokud běžná cena (např. reprodukční pořizovací) daného aktiva v určitém okamžiku převyšuje jeho účetní hodnotu a zároveň společnost nemá možnost dané aktivum nově ocenit v důsledku závazných oceňovacích pravidel, dochází automaticky ke vzniku tiché rezervy nucené.

Účetní jednotka by se v případě, že by nebyla vázána pevnými pravidly pro oceňování (stanovenými např. právními předpisy upravujícími účetnictví), mohla rozhodnout, zda ocení danou položku na úrovni běžné ceny (aktuální na trhu), čímž by tichá rezerva automaticky zanikla, nebo zda ponechá současné účetní ocenění dané položky, čímž danou tichou rezervu v podniku udrží. Tím se dostáváme k dobrovolným tichým rezervám.

Jedná se o tiché rezervy, které jsou ovlivněny finančním řízením podniku. Vznikají tedy jako důsledek určitého rozhodnutí společnosti. Jejich vznik může být záměrný nebo neúmyslný. Při neúmyslném vzniku tichých rezerv je rozhodováno o jiných záležitostech a vznik tiché rezervy je jen jakýsi druhý produkt rozhodnutí. Příslušný manažer si však tento důsledek svého rozhodnutí vůbec neuvědomí. Vedení společnosti v tomto případě nemá představu o jejich výši a tím pádem je nemůže ani efektivně řídit či využívat výhod, které poskytují. Příkladem jejich bezděčné tvorby může být neúmyslné stanovení kratší doby životnosti výrobní linky. Naproti tomu účelem tvorby záměrných rezerv bývá především zajištění stability výsledků podniku a ochrana proti případným rizikům.

5.2 Udržování tichých rezerv

Z hlediska času možného trvání tichých rezerv lze tyto rezervy členit na dlouhodobé a krátkodobé. Tiché rezervy dlouhodobé jsou vázány na dlouhodobá aktiva (v případě, že před sebou nemají již jen krátkou dobu životnosti) nebo položky dlouhodobých dluhů. Krátkodobé tiché rezervy se vztahují zejména k aktivům oběžným (vyjma tichých rezerv k pojistným zásobám, jež jsou spíše dlouhodobé povahy) či krátkodobým dluhům.

Vzhledem k tomu, že v řadě případů z rozvahy postupně mizí nositelé tichých rezerv (dlouhodobá aktiva jsou odepsána, dluhy splaceny), tiché rezervy zanikají. S tímto problémem nejsou spojeny tiché rezervy vázané na některé položky dlouhodobého majetku, které se neodepisují (např. pozemky). Změna výše tichých rezerv je spojena s pohybem cen na trhu. Dochází-li na trhu k pohybu cen směrem k účetní hodnotě jednotlivých aktiv nebo závazků, pak nutně dochází ke snižování výše tichých rezerv. V opačném případě by docházelo ke zvyšování tichých rezerv.

Účetní jednotka má několik možností, jak tiché rezervy v podniku udržovat. Dobré je využívání dlouhodobých tichých rezerv, tedy vázání tichých rezerv na neoběžný majetek či dlouhodobé dluhy, případně oběžný majetek dlouhodobě vázaný v podniku. V případě častého zániku tichých rezerv je důležité neustále nahrazovat tvorbou nových tichých rezerv. Obdobně lze pro udržení rezerv na určité výši využít regulaci objemu nositelů tichých rezerv (jedná se především o zásoby a cenné papíry).

Pokud se vedení účetní jednotky rozhodne udržovat objem tichých rezerv v celkové požadované výši, musí pečlivě sledovat vznik a zánik nucených tichých rezerv spojených s pohybem cen na trhu a reagovat na ně úpravou rezerv dobrovolných.

Při řízení rezerv je důležité vzít v úvahu nejen objem tichých rezerv, ale společnost by se měla zaměřit i na jejich strukturu. Někdy je vhodné využívat přesunů mezi stálými a nestálými nositeli tichých rezerv, čím může být změněn poměr tichých rezerv dlouhodobých ke krátkodobým.

5.3 Zánik tichých rezerv

K zániku tiché rezervy může dojít samovolně (bez ohledu na vůli a opatření podniku) či dobrovolně 4 následujícími způsoby:

- 1) převedením dané tiché rezervy na některý z účtů vlastního kapitálu (ovšem kromě výsledku hospodaření), aniž by došlo k ovlivnění výsledku hospodaření;

- 2) převedením do výsledku hospodaření (snížení nákladů nebo zvýšením výnosů);
- 3) převedením tiché rezervy na jiného nositele (tzn. zánik jedné rezervy a vznik další);
- 4) ve výjimečných případech může tichá rezerva zaniknout převodem na rozvahový účet.

Samovolný zánik tiché rezerv je dán v případě aktiv poklesem běžné ceny na úroveň účetního ocenění dané položky a v případě pasiv zvýšením reálné výše dluhu na úroveň hodnoty dluhu zachycené v účetnictví.

Na základě ovlivnitelnosti jejich zániku je lze rozdělit na tiché rezervy nutně zanikající a tiché rezervy s dobrovolným zánikem. Příkladem nutně zanikajících tichých rezerv je výše zmíněná změna ceny nositele tiché rezervy na trhu nebo změna oceňovacích předpisů daná právními normami. Naproti tomu u tichých rezerv s dobrovolným zánikem má účetní jednotka možnost podle svých záměrů ovlivnit okamžik i míru jejich rozpouštění - např. snižování zásob, v nichž je tichá rezerva vázána. Je však jasné, že tato možnost ovlivňování má své hranice.

5.4 Význam a důsledky existence tichých rezerv

Existence tichých rezerv snižuje vypovídací schopnost účetních výkazů, neboť až do jejich zániku je zkreslena výše vykazovaného vlastního kapitálu, určitých aktiv a/nebo určitých dluhů, pokud jsou nositeli tichých rezerv. Tato skutečnost pak jasně vede ke zhoršování srovnatelnosti účetních výkazů – a to jak v časové řadě účetních výkazů jednoho podniku, tak i navzájem mezi více firmami. V případě tichých rezerv, o kterých je povinna účetní jednotka informovat v příloze k účetní závěrce, by před finanční analýzou měly být vykazované položky (vážící se k těmto tichým rezervám) upraveny o výši tichých rezerv.

Na druhou stranu existence tichých rezerv může mít pro podnik velmi velký význam, jelikož je vedení podniku může využít ve prospěch společnosti. K tomu je ale zapotřebí znalost o jejich vzniku, výši a změnách. Podnik tak vhodně regulovanou tvorbou, udržováním a zánikem získává vhodný nástroj pro finanční řízení.

Jedním ze způsobů, jímž se projevuje efekt z řízení tichých rezerv je zkreslování účetních informací vedené snahou ovlivnit pohled uživatelů účetních závěrek. Tiché rezervy pomáhají podniku stabilizovat vykazovaný výsledek hospodaření. V dobách, kdy se společnosti daří a dosahuje vyšších zisků než obvykle, vedení společnosti může přesouvat část zisku právě do tichých rezerv. Naopak v horších obdobích pak dochází k rozpouštění těchto vytvořených rezerv. Podnik tak navenek působí, že je, co se týče zisku, velmi stabilní, čímž může získat řadu

výhod. Získává tím např. snadnější přístup k cizím zdrojům financování. V důsledku stabilizace zisku se podniku daří stabilizovat i výši dividend. A zároveň na základě účetních závěrek přispívá stabilní zisk k dobrému jménu společnosti.

Ne vždy však je při tvorbě tichých rezerv prioritní stabilizace zisku. Někdy naopak může být výsledek hospodaření jejich tvorbou záměrně snižován, aby se odlišoval od těch vykázaných v předcházejících obdobích. Účetní jednotka se tímto postupem může snažit zabránit nadměrným požadavkům akcionářů na výplatu dividend a tyto nerozdělené peníze pak použít při svém dalším rozvoji.

Využívání tichých rezerv může být částečně ovlivněno i daňovou politikou společnosti. Při tvorbě velké části tichých rezerv dochází vedle snížení výsledku hospodaření i ke snížení základu daně pro zjištění daně z příjmů a tím společnost odvede v daném období méně na daních. Při jejich rozpuštění sice bude muset účetní jednotka na daních zaplatit více, avšak do té doby mohou být peněžní prostředky ve výši vytvořených rezerv využity potřebným způsobem. V této situaci lze využít i faktor času či případně pokles kupní síly peněžní jednotky.

Tiché rezervy však nepřinášejí pouze výhody, ale jsou spojeny i s určitými riziky. Nevýhodou jejich používání je zmíněné zkreslování účetních výkazů a jejich obtížná srovnatelnost. Vedení podniku má v tichých rezervách nástroj pro zakrývání své špatně odvedené práce. V některých situacích mohou být tiché rezervy využívány k poškozování drobných akcionářů a veřejnosti.

5.5 Příklady tichých rezerv v praxi

Tiché rezervy lze také mj. členit podle toho, ke kterým položkám rozvahy se vztahují – tedy na tiché rezervy vázané na položky aktiv nebo na položky pasiv a následně pak mohou být jednotlivým aktivům a pasivům přiřaditelné.

5.5.1 Tiché rezervy na straně aktiv

Z podstaty tichých rezerv na straně aktiv vyplývá, že tyto tiché rezervy snižují celkovou bilanční sumu, neboť jejich vznik je dán podhodnocením daného aktiva, případně nezahrnutím existujícího aktiva do rozvahy. Tiché rezervy na straně aktiv můžeme dále rozdělit podle toho, zda jejich nositelé jsou vykazovány v dlouhodobém majetku či v majetku oběžném.

Tiché rezervy v dlouhodobém majetku

Tiché rezervy v dlouhodobém majetku jsou většinou dlouhodobého charakteru. V České republice z hlediska oceňování vznikají u položek dlouhodobého majetku tiché rezervy nucené, jelikož se obecně zvyšují tržní ceny majetku (což bývá způsobeno inflací), aniž by byly zohledněny v rozvaze. Účetní ocenění dané položky se tak oproti běžné ceně dosahované na trhu snižuje. Dopady cen se projevují vznikem tichých rezerv jak u majetku neodepisovaného (např. pozemky), tak u odepisovaného majetku. V případě neodepisovaného majetku dochází ke vzniku výsledkových tichých rezerv na vrub nerealizovaného zisku.

Je to dáno povinností oceňovat majetek historickými náklady - tedy při koupi pořizovací cenou, při vytvoření ve vlastní režii vlastními náklady a v ostatních případech nabytí majetku (např. darem) reprodukční pořizovací cenou v době nabytí majetku. Protože toto ocenění ve většině případů zastarává, neodráží v následujících účetních obdobích běžnou cenu (aktuální pořizovací cenu) daného majetku na trhu. Dochází tak ke vzniku nucených rezerv, jejichž důsledkem jsou podhodnocené odpisy. Používá-li však česká účetní jednotka pro účetní účely daňové odpisy, nemusí ke vzniku tichých rezerv docházet (spíše naopak vzniká fiktivní část vlastního kapitálu), jelikož doba životnosti je dána přesně na základě zákona o daních z příjmů a většinou neodpovídá době, po kterou bude podnik daný majetek využívat.

V oblasti dlouhodobého majetku však mohou vznikat tiché rezervy i dobrovolně. Jejich příkladem může být:

- o zrychlené odepisování, při jehož použití se v prvních letech odepisování aktiva uplatní vyšší odpisy a tím dochází ke snížení zůstatkové ceny daného aktiva oproti zůstatkové ceně při využívání lineárních odpisů. Zásadně však nelze tvrdit, že je rovnoměrný odpis reálný při úvahách o existenci tichých rezerv.
- o obdobně tomu je i při vědomém nastavení kratší doby životnosti než odpovídá skutečné době užívání majetku.
- o 100 % odepsání drobného hmotného majetku při jeho zařazení do užívání. Tento majetek bývá totiž společností využíván delší dobu a v jednotlivých účetních období je pak běžná cena na trhu vždy vyšší než účetní, která je nulová.
- o rozhodnutím vedení účetní jednotky nezahrnout pořizovací náklady (př. dovozní clo, správní poplatky, náklady za omezení vlastnických práv) do ocenění dlouhodobého majetku, čímž však v naší republice účetní jednotka porušuje nařízení dané Vyhláškou.

Problém stanovení výše tiché rezervy většinou nastává u dlouhodobého nehmotného majetku, jelikož je v některých případech velmi těžko ocenitelný a těžko by se pak následně zjišťovala jeho běžná cena pro určení velikosti tiché rezervy.

Příklad 5.1

Společnost VAX a.s. začátkem roku pořídila výrobní linku, za kterou zaplatila 210 000 Kč. K odepisování výrobní linky využívá lineární odpisy.

a) VAX a. s. stanovila dobu životnosti na 5 let. Počátkem 2. roku však došlo k nárůstu cen a reprodukční pořizovací cena nové linky činila 230 00 Kč.

Vzhledem k tomu, že společnost VAX a. s. nesmí podle české účetní legislativy přecenit výrobní linku běžnou cenou na trhu – v tomto případě reprodukční pořizovací cenou, dochází ke vzniku nucené tiché rezervy.

Ve druhém roce odepisování dochází ke zvýšení reprodukční pořizovací ceny o 20 000 Kč. Pro zjištění výše tiché rezervy je třeba zaúčtovat zvýšení pořizovací ceny na úroveň reprodukční pořizovací ceny (zvýšení o 20 000) a zvýšit oprávky na úroveň, která by odpovídala oprávkám při rovnoměrném odepisování z reprodukční pořizovací ceny (zvýšení o 4 000). Rozdíl mezi zůstatkovou cenou (ZC) z reprodukční pořizovací ceny a ZC z pořizovací ceny je pak částka odpovídající tiché rezervě (16 000). Na konci každého roku (i druhého) je však tato částka při každém ročním odpisu snižována o 4 000 Kč, až na konci 5. roku po odepsání výrobní linky zaniká tichá rezerva úplně.

Rok	Pořizovací cena				Reprodukční pořiz. cena				Tichá rezerva
	PC	Oprávky	ZC	Odpis	PC	Oprávky	ZC	Odpis	
1.	210 000	42 000	168 000	42 000	210 000	42 000	168 000	42 000	0
2.	210 000	84 000	126 000	42 000	230 000	46 000	184 000	4 000	16 000
						92 000	138 000	46 000	12 000
3.	210 000	126 000	84 000	42 000	230 000	138 000	92 000	46 000	8 000
4.	210 000	168 000	42 000	42 000	230 000	184 000	46 000	46 000	4 000
5.	210 000	210 000	0	42 000	230 000	230 000	0	46 000	0

Inspirace: [4]

b) VAX a. s. stanovila dobu životnosti na 5 let, skutečná doba využívání stroje je však o 2 roky delší. Reprodukční pořizovací cena stroje se během pětiletého období nezměnila.

Na základě stanovení kratší doby životnosti vzniká dobrovolná tichá rezerva, neboť se do nákladů zahrnují vyšší odpisy, než by odpovídaly odpisům při 7-leté době životnosti, a tím dochází k podhodnocování výrobní linky v rozvaze. Od 6. roku se tichá rezerva začíná rozpouštět a zaniká na konci skutečné životnosti výrobní linky.

Rok	Doba životnosti 5 let				Doba životnosti 7 let				Tichá rezerva
	PC linky	Oprávky	ZC	Odpis	PC linky	Oprávky	ZC	Odpis	
1.	210 000	42 000	168 000	42 000	210 000	30 000	180 000	30 000	12 000
2.	210 000	84 000	126 000	42 000	210 000	60 000	150 000	30 000	24 000
3.	210 000	126 000	84 000	42 000	210 000	90 000	120 000	30 000	36 000
4.	210 000	168 000	42 000	42 000	210 000	120 000	90 000	30 000	48 000
5.	210 000	210 000	0	42 000	210 000	150 000	60 000	30 000	60 000
6.	x				210 000	180 000	30 000	30 000	30 000
7.	x				210 000	210 000	0	30 000	0

Tiché rezervy v oběžném majetku

Tiché rezervy vztahující se k oběžnému majetku mají většinou krátkodobý charakter. V případě zásob záleží, zda se jedná o zásoby využívané k hromadné výrobě či o zakázkovou (kusovou) výrobu. V hromadné výrobě jsou zásoby často obměňovány, dochází proto velmi rychle k zániku tiché rezervy vázané na konkrétní dodávku materiálu, avšak na druhou stranu většinou může být brzy nahrazena tichou rezervou vážící se na nově pořízený materiál. Naproti tomu v kusové výrobě zaniká tichá rezerva dokončením a předáním zakázky odběrateli. V některých případech (různé typy staveb) může být tichá rezerva vázána na zásoby delší dobu.

Pro oceňování některých položek oběžného majetku (zásoby a krátkodobý finanční majetek) bývá často na základě zásady opatrnosti stanoveno ocenění na nejnižší hodnotě – tzv. metoda nižší ze dvou hodnot (LCM – lower of cost or market value). Podnik musí za účelem zachycení nerealizovaných ztrát ocenit danou položku cenou, která je nižší z pořizovací ceny či ceny realizační. V případě, že je pořizovací cena nižší než běžná cena, dochází opět ke vzniku nucené tiché rezervy.

Podnik má však i jiné možnosti k tvorbě tichých rezerv vážících se k oběžným aktivům. Ty však už jsou důsledkem rozhodnutí podniku samotného. Mezi ně patří např.:

- o nezahrnutí vedlejších pořizovacích výdajů (zejména přepravného, provize, cla, pojistného) do pořizovací ceny zásob.

- o ocenění nedokončené výroby jen ve výši skutečných přímých nákladů nebo její ocenění na bázi velmi tvrdých (až nereálných) norem, čímž dochází k podhodnocení nedokončené výroby.
- o předzásobení materiálem, kdy při růstu cen dochází ke vzniku tichých rezerv.
- o neoprávněně vysoká tvorba opravných položek k pohledávkám.
- o nevyužívání příjmů a nákladů příštích období – tedy skutečnost, že účetní jednotka nerozlišuje výdaj, i když se váže i k dalším účetním obdobím, či neaktivuje výnos, za který bude zapláceno až v následujícím období.

5.5.2 Tiché rezervy na straně pasiv

Tiché rezervy na straně pasiv výši bilanční sumy neovlivní, pouze dochází ke změně poměru vlastního kapitálu a cizích zdrojů společnosti (fiktivně se zvyšuje podíl cizích zdrojů o stejnou částku, o kterou se sníží hodnota vlastního kapitálu). Obecně je jejich vznik méně častý než u aktivních položek.

Tiché rezervy k cizím zdrojům

Tiché rezervy k cizím zdrojům jsou většinou spojeny s nositeli v podobě rezerv. Vzhledem k tomu, že se u klasických rezerv pro ocenění využívá odhad, může docházet ke zveličování různých rizik, ztrát a výdajů, čímž se vytvoří vyšší rezerva než je nutné. Tiché rezervy existují i pokud nejsou klasické rezervy zrušeny, pomine-li důvod k jejich tvorbě.

Dále může jít o tiché rezervy spojené s pasivními položkami časového rozlišení (tzn. výnosy a výdaje příštích období), kdy ke vzniku tichých rezerv dochází při nadhodnocování částek obou položek. K ostatním položkám cizích zdrojů vznikají tiché rezervy jen velmi zřídka (např. u dluhů v cizí měně).

Tiché rezervy kapitálové

Všechny výše uvedené tiché rezervy se řadí mezi tzv. výsledkové tiché rezervy. Lze je přiřadit k části vlastního kapitálu, jež vzniká na základě podnikatelských činností vedoucích ke vzniku výsledku hospodaření (jedná se o rezervní a jiné fondy tvořené na vrub výsledku hospodaření a nerozdělený zisk). K druhé části vlastního kapitálu (tj. k základnímu kapitálu, emisními ázi a kapitálovým fondům), která je tvořena vklady majitelů (akcionářů, společníků), případně vklady od jiných subjektů (př. dary), se vztahují tiché rezervy kapitálové.

Tiché rezervy kapitálové vznikají různými operacemi ovlivňujícími vlastní kapitál (ovšem mimo těch, jež vedou ke vzniku výsledku hospodaření) již při založení společnosti či během její činnosti. Příkladem mohou být podceněné vklady, pokud je jejich reprodukční pořizovací cena při vkládání do účetnictví podceněna oproti ceně běžné. K tichým rezervám kapitálovým může docházet i v případě podnikových kombinací (např. při fúzích či rozdělení podniků).

V České republice je obecně kladen velký důraz na zásadu opatrnosti, čímž se podnikům naskytá velká příležitost pro práci s tichými rezervami. Účetní právní předpisy tichým rezervám příliš nezabraňují (např. v regulaci oceňování rezerv) a v některých případech tiché rezervy přímo způsobují. Prostor pro tiché rezervy však poskytuje i postup podle IFRS, která v řadě případů pro sestavování účetní závěrky povoluje využívání odhadů.

Výrazně se liší přístup k přeceňování dlouhodobého hmotného majetku, kdy v účetnictví dle IFRS lze přeceňovat tento majetek na běžnou cenu, čímž je možnost tvorby tichých rezerv v důsledku odlišností cen vyloučena. Naproti tomu účetní jednotky v ČR nemají možnost přeceňovat dlouhodobý majetek, čímž je tvorba tichých rezerv naopak podporována. V případě volby odepisování nelze ani v jedné úpravě tvorbu tichých rezerv vyloučit. Domnívám se, že i v naší republice by měla být zavedena povinnost přeceňování dlouhodobého majetku na běžnou cenu, díky němuž by účetní závěrka podávala reálnější obraz účetnictví.

Při oceňování oběžného majetku účetnictví podle IFRS i podle české účetní legislativy je využívána metoda nižší ze dvou (LCM), kdy tiché rezervy vznikají, pokud je tržní hodnota zásob větší než pořizovací cena. Při oceňování úbytku oběžného majetku (především u zásob) je využívána metoda FIFO, která při růstu cen neumožňuje tvorbu tichých rezerv. Pokud by účetní jednotka využívala při oceňování úbytku zásob aritmetický průměr, mohlo by ke vzniku tichých rezerv dojít.

Tvorba tichých rezerv nadhodnocováním rezerv klasických je teoreticky možná v účetnictví podle českých předpisů i podle IFRS. Z hlediska úpravy rezerv mají, podle mého názoru, větší příležitost vytvářet tiché rezervy společnosti účtující podle českých předpisů, jelikož pravidla pro tvorbu klasických rezerv jsou v naší republice nedostatečně specifikována.

Závěr

Hlavním cílem finanční účetnictví je poskytnutí věrného a poctivého obrazu o hospodaření účetní jednotky externím uživatelům účetních výkazů. Jedním z prostředků, jak lze hlavního cíle finančního účetnictví dosáhnout, je při sestavování účetní závěrky uplatňovat zásadu opatrnosti, jež bývá zdůvodňována ochranou věřitelů, zájmů vlastníků kapitálu i zájmů společnosti samotné. A právě tato zásada je, spolu s aktuálním principem a zásadou trvání podniku v dohledné budoucnosti, podnětem pro tvorbu rezerv. V našich podmínkách může být tvorba rezerv ovlivněna i dopadem některých rezerv na velikost základu daně, což se týká zejména rezervy na opravu hmotného majetku. Jak jsem již ve své práci několikrát zmínila, nejedná se o rezervu v pravém slova smyslu. Podle IAS 37 ji nelze v žádné případě tvořit.

Účetní jednotky mají v rezervách nástroj k částečné manipulaci s výsledkem hospodaření. Jednotlivé státy, včetně mezinárodní úpravy v rámci IFRS, se proto snaží možnosti tvorby rezervy regulovat. Snahy o co největší upřesnění pravidel pro uznávání a oceňování nefinančních závazků, pod něž by nově měly rezervy v mezinárodním pojetí spadat, je v současné době vidět v případě přepracování současného IAS 37, jehož hlavním cílem je konvergence IFRS s US GAAP a dále také zajištění lepší srovnatelnosti účetních informací uváděných v účetních výkazech.

Podle IASB totiž na základě současné úpravy oceňování individuálních závazků nejlepším odhadem může docházet k různým oceňováním závazků. Nově by se tak měly všechny nefinanční závazky oceňovat metodou očekávaných peněžních toků. Očekávaný nový IFRS upravující nefinanční závazky však oproti stávajícímu IAS 37 přinese řadu dalších změn, mezi kterými je i změna pohledu na pravděpodobnost v kritériích pro uznání nefinančního závazku, čímž nově přestanou být odlišovány rezervy od podmíněných závazků.

Naše právní úprava účetnictví se postupně snaží přibližovat úpravě mezinárodní, přesto však stále existuje řada velmi významných odlišností. Některé z nich se na základě novelizace IAS 37 odstraní – jedná se o definici rezerv či podmíněných závazků. Některé nové se naopak objeví – týká se to např. rezervy na restrukturalizaci, která v současné době vychází z úpravy podle IAS 37. Stěžejním nedostatkem zůstane absence pravidel pro uznávání rezerv a jejich oceňování. Tento problém se netýká zákonných rezerv, jejichž účel tvorby i oceňování jsou velmi podrobně upraveny zvláštními zákony či na ně navazujícími právními předpisy.

Nejvýznamnějším rozdílem mezi oběma úpravami je u nás hojně využívaná rezerva na opravu hmotného majetku. Podle standardu IAS 16 by se významné součásti majetku měly odepisovat po komponentách. ČR však již učinila krok k přiblížení IFRS i v tomto ohledu,

neboť komponentní princip odepisování se objevil ve Vyhlášce č. 500/2002 Sb. Dalším rozdílem je přístup k rezervám tvořeným za účelem vyřazení některých aktiv z provozu či rekultivací pozemků, kdy na základě IAS 16 dochází ke zvýšení pořizovací ceny daného aktiva o velikost vytvořené rezervy. V našich podmínkách je naproti tomu tvorba rezervy pro zvyšování ocenění aktiv striktně zakázána. Tvorba rezerv na vymezené účely je tak rozkládána do několika účetních období, čímž ale nesplňuje podmínku vykázání závazku v době, kdy se reálně objeví.

Obecně se dá říci, že oblast rezerv je v IAS/IFRS upravena lépe než u nás. Úprava rezerv v IFRS není deformována daňovými hledisky. České účetní předpisy věnují oproti IFRS rezervám, představujícím významnou a specifickou součást účetní závěrky, malou pozornost. Na základě současné úpravy jsou našimi účetními jednotkami (za předpokladu, že nevykazují podle IFRS) tvořeny zejména daňově uznatelné rezervy, které v některých případech jsou v rozporu s IAS 37, a význam ostatních rezerv je spíše podceňován. Harmonizace našich předpisů s IFRS by byla pro naši úpravu rezerv i účetnictví jako celku velmi prospěšná, ale na druhou stranu je nutné si uvědomit, že se jedná o velmi náročný úkol, k jehož dosažení bude zapotřebí spoustu času.

Pojmem, který při zpracování problematiky rezerv nelze opominout, jsou tiché rezervy, jež mohou být velmi dobrým nástrojem pro finanční řízení. Jejich důsledkem je vždy zkrácení účetních výkazů, což přináší problémy i při finanční analýze podniků. Tiché rezervy však nemusí vždy představovat hodnoty známé pouze vedení společnosti, protože o některých je účetní jednotka povinná informovat v příloze k účetní závěrce. Tiché rezervy poskytují pro účetní jednotky řadu výhod. Na druhou stranu jsou pro externí uživatele spojeny s řadou rizik - v tichých rezervách získává vedení účetní jednotky nástroj pro zakrývání své špatně odvedené práce.

Seznam zdrojů:

Použitá literatura

- [1] BOHUŠOVÁ, H.: Harmonizace účetnictví a aplikace IAS/IFRS. vybrané IAS/IFRS v podmínkách českých podniků, Praha: ASPI, 2008, 307 s., ISBN 978-80-7357-366-9
- [2] BŘEZINOVÁ, H. – MUNZAR, V.: *Účetnictví I*, 3. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Institut Svazu účetních, 2008, 495 s., ISBN 978-80-86716-45-9
- [3] DVOŘÁKOVÁ, D. – *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*, Brno: Computer Press, 2008, 329 s., ISBN 978-80-251-1950-1
- [4] FIREŠ, B. – ZELENKA V.: *Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví*, 2. rozšířené vydání, Praha: Management Press, 1997, 175 s., ISBN 80-85943-24-7
- [5] HINKE, J.: *Účetnictví podle IAS/IFRS – Příklady a případové studie*, Praha: Alfa Publishing, 2006, 175 s., ISBN 80-86851-49-4
- [6] IASB: *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS) 2005*, (Oficiální překlad z anglického originálu „International Financial Reporting Standards 2005“), Praha: Svaz účetních, 2005, 2249 s., ISBN 80-239-5721-X
- [7] Kolektiv autorů: *MERITUM – Účetnictví podnikatelů 2009*, Praha: ASPI, a.s. 2009, 634 s., ISBN 978-80-7357-419-2
- [8] Kolektiv autorů: *Účetní souvztažnosti 2008-2009*, Praha: ASPI, 2008, 400 s., ISBN 978-80-7357-338-6
- [9] KOLEKTIV AUTORŮ: *Účetnictví II*, Praha: Institut Svazu účetních, 2004, 547 s. ISBN 80-86716-08-2
- [10] KOVANICOVÁ, D.: *Jak porozumět světovým, evropským a českým účetním výkazům*, Praha: Polygon, 2004, 2844 s., ISBN 80-7273-095-9
- [11] KOVANICOVÁ, D. – KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl II – Finanční analýza účetních výkazů*, Praha: Polygon, 1999, 288 s., 80-85967-88-X
- [12] KOVANICOVÁ, D.: *Abeceda účetních znalostí pro každého*, XVI. aktualizované vydání, Praha: Polygon, 2006, 418 s., ISBN 80-7273-130-0
- [13] KOVANICOVÁ, D.: *Finanční účetnictví – světový koncept*, 5. aktualizované vydání, Praha: Polygon, 2005, 526 s., ISBN 80-7273-129-7

- [14] KRUPOVÁ, L.: IFRS - Mezinárodní standardy účetního výkaznictví – aplikace v podnikové praxi, Praha: VOX, 2009, 804 s., 978-80-86324-76-0
- [15] KRUPOVÁ, L., LOJA, R., PELÁK, J.: IAS v příkladech – Srovnání vybraných účetních standardů s českou účetní legislativou, 2. díl, Praha: VOX, 2003, 190 s., 80-86324-23-0
- [16] MLÁDEK, R.: Světové účetnictví – IFRS, US GAAP, 1. díl, 3. aktualizované a přepracované vydání, Praha: Linde, 2005, 415 s, 80-7201-519-2
- [17] MÜLLEROVÁ, L. – VANČUROVÁ, A.: Daně v účetnictví podnikatelů, Praha: ASPI, 2006, 279 s., ISBN 80-7357-163-3
- [18] RYNEŠ, P.: Podvojně účetnictví a účetní závěrka 2009, 9. aktualizované vydání, Olomouc: ANAG 2009, 974 s, ISBN 978-80-7263-503-0
- [19] STROUHAL, J, ŽIDLICKÁ, R.: Účetnictví 2008 - Velká kniha příkladů, Brno: Computer Press, 2008, 501 s., ISBN 978-80-251-1910-5
- [20] ŠRÁMKOVÁ, A. – JANOUŠKOVÁ, M.: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví: Praktické aplikace, Praha: Institut Svazu účetních, 2006, 432 s., ISBN 80-86716-28-7
- [21] VANČUROVÁ, A. – LÁCHOVÁ, L.: Daňový systém ČR 2006, 8. aktualizované vydání, Praha: VOX, 2006, 324 s., ISBN 80-86324-60-5
- [22] VOMÁČKOVÁ, H.: Účetnictví akvizicí, fúzí a jiných vlastnických transakcí (Vyšší účetnictví), 4. aktualizované a rozšířené vydání, Praha: BOVA POLYGON, 2009, 553 s., ISBN 978-80-7273-157-2

Právní předpisy

- [23] Český účetní standard pro podnikatele č. 004 -Rezervy
- [24] Vyhláška MF ČR č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1999 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví
- [25] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- [26] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- [27] Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- [28] Zákon č. 289/1995 Sb. o lesích ve znění pozdějších předpisů

- [29] *Zákon č. 44/1988 Sb. o ochraně a využití nerostného bohatství ve znění pozdějších předpisů*
- [30] *Zákon č. 18/1997 Sb. o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření ve znění pozdějších předpisů*
- [31] *Zákon č. 185/2001 Sb. o odpadech a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů*

Články:

- [32] ČERNÝ, V.: *Rezervy – automatické zabezpečení dostatku peněžních prostředků?*, Český finanční a účetní časopis 2008, č. 3, [online], [3. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://cfuc.vse.cz/media/2008/cfuc_2008-3_085.pdf>
- [33] DVOŘÁČEK, J.: *Finanční zajištění zahlazování následků hornické činnosti*, Acta Montanistica Slovaca 2004, roč. 9, č. 1, str. 1-4. [online]. [10. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://actamont.tuke.sk/pdf/2004/n1/1dvoracek.pdf>>
- [34] HEŘMANSKÝ, R.: *Mezinárodní účetní standard IAS 37 – Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva*, Auditor 2004, č. 3, str. XX2 – XXVIII
- [35] KRUPOVÁ, L.: *Kreativní účetnictví – Možnosti a meze*, Mimořádná příloha časopisu Auditor 2001, č. 6., Komora auditorů, Praha 2001
- [36] PEŠTUKA, J.: *K některým otázkám v účtování v lesním hospodářství*, Lesnická práce – časopis pro lesnickou vědu a praxi [online]. [10. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.silvarium.com/lesprace/00/01/clanek4_ekonomika.html>

Internetové zdroje:

- [37] IASB: *Exposure Draft of Proposed Amendments to IAS 37 Provision, Contingent Liabilities and Contingent Assest*, [online]. červen 2005 , [cit.30. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/1CFBC1A8-50F1-4BF3-9A33-579F849560C8/0/EDAmendstoIAS37.pdf>>
- [38] IASB: *Exposure Draft Measurement of Liabilities in IAS 37 (Limited re-exposure of proposed amendment to IAS 37)*, [online]. leden 2010 , [cit.2. 4. 2010]. Dostupný z WWW:

<<http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/6FF9E7E5-2129-451B-B591-5A8911AF8BB5/0/EDIAS37Liabilities0110.pdf>>

[39] IASB: *Working Draft International Financial Reporting Standard [X] Liabilities*, [online], 10. 2. 2010 , [cit.20. 4. 2010]. Dostupný z WWW:

<<http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/3C00FC6B-F8E3-4826-82B4-3580989B31EA/0/IFRSLiabilitiesWorkingDraftFeb10.pdf>>

[40] KMPG *IFRS Briefing Sheet – Publication of Exposure Draft of Proposed Amendments to IAS 37 Provision, Contingent Liabilities and Contingent Assets nad IAS 19 Employee Benefits*, [online], Issue 31, srpen 2005, [cit.30. 3. 2010]. Dostupný z WWW:

<http://www.kpmg.com/cn/en/virtual_library/Audit/IFRS_briefingsheet/IFRSBS0531.pdf>

[41] Ernst&Young: *Přehled rozdílů mezi Mezinárodními standardy účetního výkaznictví a českou účetní legislativou*. [online], 2006, [cit.30. 3. 2010]. Dostupný z WWW:

<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_and_CAL_Comparison_2006_CZ/\\$file/IFRS%20and%20CAL%20Comaprison%202006_CZ.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_and_CAL_Comparison_2006_CZ/$file/IFRS%20and%20CAL%20Comaprison%202006_CZ.pdf)>

[42] ČEZ: *Výroční zpráva 2008* [online]. ČEZ, 2008 [cit.30. 3. 2010]. Dostupný z WWW:

<http://www.cez.cz/edee/content/file/investori/informacni-povinnost-emitenta/2009-04/vnitri_informace_cez-039-2009.pdf>

Další zdroje:

www.iasb.org

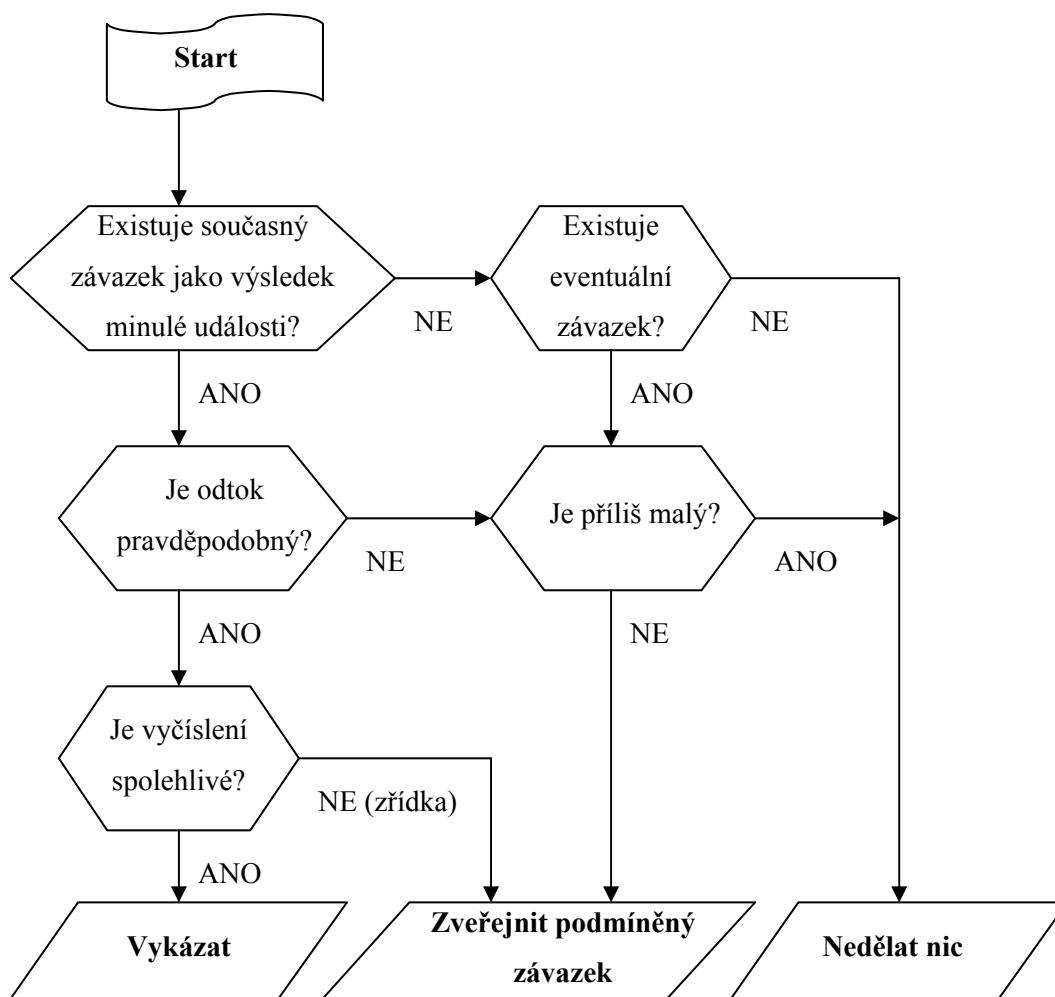
www.iasplus.com

Příloha

ROZHODOVACÍ DIAGRAM

SHRNUJÍCÍ HLAVNÍ POŽADAVKY STANDARDU NA ROPOZNÁVÁNÍ REZERV
A PODMÍNĚNÝCH ZÁVAZKŮ

(uvedený v Dodatku B doprovázející standard IAS 37)

Zdroj: [6]